

شاه عبداللطيف

جو

"سر سهڻي"

دفعو پهريون]   قيمت ~~٢/~~ (چار) رپيا   [سنه ١٩٦٨ع

سهڻي - ميهار

شاهه عبداللطيف جي سر "سهڻيءَ" کي اهو نالو اُنهي مضمون مطابق ئي ڏنو ويو آهي. گائڻ وديا موجب اُن کي سر "توڏي" ڪري سڏڻ کپي. توڏي راڳڻي، ديپڪ راڳ جي پنجن "پارياڻن" (زالن) مان هڪ آهي. اَڪثر رات هيءَ راڳڻي اُسر جي پهرئين پهر ۾ ڳائبي آهي. راڳ مالا ۾ توڏيءَ جي تصوير نهايت دلڪش ڏنل آهي. هوءَ ڇهڇ سائي ڳاهه ڇانيل ميدان ۾ ڪڙي بيٺي، ستار کي ڇيڙي، سر بيٺي آلاپي. جسم تي سفيد ساڙهي اوڍيل ۽ ڪلهي تي نيرو ڪنجرو پيل اَٿس. سندس نيڻ نيلي ڳگن ۾ ئي کتل آهن ۽ هوءَ ڪنهن اَهڙي ويچار ۾ مگهن آهي جو سمڪ ڪانءَ تي پويس ته سندس سنگيت جي تان تي مرگهه موهت ٿي چوطرف اَچي مڙيا آهن.

سهڻي - ميهار جو قصو سنڌ ۽ پنجاب ۾ نهايت مشهور آهي. ڪهاڻي اَهڙي ڪشش پوري آهي جو هوند پٿر به پگهاري ڇڏي. ڳالهه ٿا ڪن ته مغل دور ۾ جڏهن شاهه جهان ساري هندستان جو شهنشاهه هو، تڏهن ملڪ جي رونق ڏسڻ وٽان هئي. شاهه جهان شان ۽ شوڪت جو ڪوڏيو هو. لکها رپيا خرچ ڪري،

ٻہ اکر

ڪنهن سبب سنڌي شاگردن جو سنڌي شعر مان چاهہ صفا نڪرندو ٿو وڃي. شعر ۾ جو لطف آهي سو نثر ۾ نصيب نہ ٿيندو ۽ لطيف جي شعر ۾ جو لطف آهي سو ٻئي ڪنهن سنڌي شاعر جي شعر ۾ نہ ملندو. انهيءَ ڪري سنڌي شاگردن ۾ شعر لاءِ چاهہ پيدا ڪرڻ جي هڪ آخري ڪوشش آهي سنڌيءَ جي بلند پايي شاعرن جو شعر شاگردن کي پوري پيماني تي ۽ سندن وس آهر ڪين حاضر ڪري ڏيڻ. انهيءَ مراد سان سنڌ جي شيڪسپيئر، شاهہ عبداللطيف جا لوڪ پريہ آکاڻين تي بيهاريل ”سر“ ٻئي وقت ٻوقت ڇپائي پڌرا ڪيا آهن. انهن مان هيو بہ هڪ ٻوجن سڌ ٿو ٿئي. ڪاليجي وديارٿين لاءِ درسي ڪتاب ميسر ڪرڻ. پارس جي وشو وديالن ۾ جتي بہ ڊگري امتحان لاءِ سنڌي پاڙهڻ جو پربنڌ آهي اتي شاهہ پارن سنڌ جي ٻين شاعرن جي شعر جو اڀياس ضروري طور ڪرڻو آهي. انهن لاءِ شاهہ عبداللطيف جا جدا جدا ڇپايل ”سر“ ڏاڍو ڪارگر ٿيندا. هيل شاهہ صاحب جو ”سر سهڻي“ پيش ڪجو ٿو وڃي ۽ اميد آهي تہ اڳي موافق هن جو بہ پورو قدر ٿيندو.

چيتن ماڙيوالا — بمبئي، ١٩٦٨ع

Printed by Karmhcand N. Dewani at the Chandan Printing Press, Hansali Tank Lane, Dadar, Bombay 28.
and published by Prof. C. L. Mariwalla Jai Hind College A Road, Churchgate, Bombay 1.

سنيرائي، پٽ کي سفر تي اُسهڻ جي اجازت ڏنائين. جوان مرزا اُتي هندستان ۾ خوب سير شغل ڪيا ۽ لطف ورتا ۽ مال جي متا ستا ڪيائي. آخر وطن ورڻ جو ويچار ڪيائين. موٽندي هن جي قافلي گجرات شهر ۾ اچي ڏيرو ڪيو. گجرات پڙهيو پاڳيو، هنر ۽ ڌن دولت ڪان مشهور هو. گجرات نگر جي ٿانون ڪان خاص هاڪارو هو. اهي ٿانو اهڙا ته نزاڪت ڀريا، نفيس ۽ سهڻا هئا، جو امير ۽ حاڪم پڻ انهنجي خريديءَ جا مشتاق هوندا هئا. ڇا سندن سڊولائي هئي ۽ ڇا چٽسالي! سندن رنگ روپ ۽ روغني جلوو خريدارن کي موهي ڇڏيندو هو. سراءِ ۾ رهندي مرزا جي ڪن سگهڙ ماڻهن سان ڏيٺ ٿي ۽ ڳالهين ڪندي پتو پيس ته تلا ڪنڀار جا ٿانوَ ساري شهر ۾ سهڻي ۾ سهڻا هئا. سو ايڏي ساراهه ٻڌي هڪ نوڪر چاڙهي موڪليائين ته نموني طور ڪي ٻن ٽن وٺي اچي. خيال هوس ته جي اهي مونکي پسند آيا ته پوءِ ڪجهه ٻيا پڻ خريد ڪري سوکڙيءَ طور اهي گهوٽ نيئي هلبا. نوڪر جڏهن تلا ڪنڀار جي دوڪان تي آيو ته خريدار ۽ خريد جون جنسون ڏسي دنگ رهجي ويو. ٿانوَ سي نگر جا هئا پر ٺاهيندڙن منجهن جنسي پنهنجي جان ڦوڪي هئي. حق تي تلا ڪنڀار جو نالو وڏو هو! واقعي سندس ٿانوَ عبرت ۾ وجهندڙ هئا. نوڪر سودو ته سڦرو ڪيو، مگر پئسا

عاليشان عمارتون، بلند منارا ۽ خوشبودار دلڪش
راحت بخش باغ بوستان رچي، دنيا جي مجازي شوقين
ڪي هندستان جو هڪواري سير ڪرڻ لاءِ آتاو
بڻايائين. ساڳئي وقت هنر ۽ ڪاريگريءَ جي ڪمالي
سبب پڻ هندستان جو ناماچار ديسان ديس ايتري قدر
پکڙجي چڪو هو، جو ڪئن ڪتان جا پارکو، واپار
۽ ماهر، ڪشالا ڪيدي، هندستان ايندا هئا ۽ ملڪ جي
ڪلا تي جنسي موهت ٿي پوندا هئا. جيڪڏهن تنهن
زماني ۾ ڌرتيءَ تي ڪنهن هنڌ نس بس سورڳ هو
هتي هندستان ۾ ئي هو، جنهن فارسي بيت ۾ چيل آهي

اگر فردوس بر روي زمين است۔

همين است و همين است و همين است.

انهيءَ ڪري جيڪڏهن بخارا شهر جي وڏي واپار
مرزا عاليءَ جي هڪ ئي سڪيلڌي ۽ جوان پٽ جي
اُچي دل سرڪي ته هند جو هڪواريءَ ۽ فورن سب
ڪري اُچان ته ڪهڙو عجب! اُچرج ڇاجو!! مرزا عالي
ٻيو پٽ ورتو هو، تنهنڪري هن ڪي اکين ڪان ه
پري ڪيئن ئي ڪري سگهيو! پر سڪيلڌي پٽ ڪي
صفا ناڪار ڀ، ڪيئن ڪري!!! دل ڪي ڪجهه تسلي
ڏيڻ خاطر پٽ کي مڃايائين ته گهڻو گهٽ سان گڏ وٺ
واپار ڪرڻ ۾ هرج ڪونهي. هڪ عمدو قافلو تيار ڪرائي
قيمتي مال جي نظرداريءَ ڪاڻ اعتبار جوڳا نر

وطن ورڻ تي کڄي بيٺي ۽ رستي جي خرچ نڪي ڪيڻ
ڪاڻ ۽ شخصي لالچ وس ٿي هو گهوٻيون هڻڻ لڳا ۽
مرزا کي قري پينگ ڪري، رائوواه بخارا نڪري هليا
ويا. عزت بيگ کي جڏهن ٺڳيءَ جو سماءُ پيو تڏهن
حد آرمان ٿيس، پر هو سهڻيءَ جي هر روز واري مختصر
ملاقات تان هٿ کڻڻ لاءِ هرگز تيار ڪين هو. تنهن
ڪري پئسا نه هوندي به هو ٿلا کان ٿانوَ اوڌر تي کڻڻ
لڳو. جڏهن اوڌر چڪائي نه سگهيو تڏهن ٿلا سان پوڙهيو
ڪري رقم ڀاڙڻ جو ذڪر ڇوريائين. ٿلا کي مٿس ترس
آيو، تنهن ڪري مال چارڻ ۽ کير ڏهڻ جي سوکي ڪرت
مٿس رکيائين. جيتوڻيڪ هيءَ مزوري مرزا جي شان
وٽان ڪين هئي، ته به ڌڻيءَ جا شڪرانا مڃڻ لڳو جو
کير ڏهڻ جي صدقي ڪيس سهڻيءَ جو ديدار ته پيو
نصيب ٿيندو!! پاڻ ۽ ڌڻيءَ ۾ ايمان ڌارڻ جا مرزا کي
جلد ۽ جهجها ڀاڙا مليا. هڪ لڳا جئين هو کير ڏهي
رهيو هو تئين سهڻي جا اٿان اچي لانگهاڻو ٿي تنهن جي
دل اچي ٺاري کير پيئڻ تي ٿي. ڪانئس ڇڪر سير کير
جو گهريائين - مرزا کي پيو گهڙ ٻوڻي ڇا هو!! کير ونندي
سهڻيءَ جون نظرون وڃي ميهار جي نظرن سان مليون ۽
سندن پريت اُن مهل ئي پڪي راس ٿي. هاڻ ته تازي
کير جي بهاني پيو سهڻي ۽ ميهار جو گڏجڻ ٿيندو هو
۽ اُها مهل هو پنهنجي دل خوب بهلائيندا هئا. پر خون

چڪائڻ مهل جڏهن سعدس نظر ٽلا جي نياڻيءَ تي
پيئي ته مڙس ڀت تي پيهجي ويو. ههڙي سونهن هڪ
جسم ۾ هوءَ ڪڏهن ڪين سهيڙيو هو! ٻوءِ جيئڻ تي سرت
۾ آيو تهن سيگهه ۾ شيون آڻي عزت بيگ اڳيان رکيائين.
مرزا سان اها حقيقت پڻ سليائين ته ٽانون ڪان وڌيڪ
ڪنيار جي نياڻي ڏسڻ وٽان هئي. مرزا نوڪر جو بيان
ٻڌي اُٿڻ ڏني جڳ اُن نينگر تي هرڪو هاري ويٺو.
وڻندي اُسر جو عزت بيگ پاڻ هليو خريداريءَ تي.
ٽلا جا ٽانو ٻيشڪ حيرت جهڙا هئا. حق تي ٽلا جي
دوڪان تي سارو ڏينهن خوب خريداري جمي بيٺي
ٿي رهي. ٻر سهڻي ٽانون گان گهڻي سهڻي ٿي لڳي.
چڱي چستائيءَ سان ٺهي پيءُ ڪي ڌنڌي ۾ واهر ڪيائين.
عزت بيگ سهڻي ڏسي دنگ رهجي ويو. ههڙو مکڙو
نه هرروز ڏسجي، ۽ پيو ڏسجي، پوءِ ٽيڻ جو هوني
ڪٿي! جهٽ پاڻ سنيالي هڪ رمز رٿيائين. ڇو نه ٽلا
ڪان ٽانو ٻڌي اڳهه تي خريد ڪجن ۽ پوءِ ريزڪي طرح
نيڪال ڪجن. خريداريءَ جي ٻهاني ٽلا جي دوڪان
تي اچي ٽانون جي چونڊ ۾ ڪبي ۽ سهڻيءَ جو دل
گهريو ديدار ۾ نصيب ٿيندو. سو عزت بيگ اها نيت
ڪري ڇڏي - ٽلا وٽان ٽانو ڳنهي پنهنجي سر نيڪال
ڪرڻا. جڏهن سعدس ماڻهن ڏٺو ته ٽيو مرزا ته هاڻ
مُلڪ موٽڻ جي نٽو ڪري، تڏهن سعدن دل واپس

ڪري سندس گذران سوکو ٿي پيو. جيئن سندس ناماچار وڏو پکڙجندو، تيئن شهر مان آسائتيون استريون پڻ زيارت لاءِ وٽس اچڻ لڳيون.

هوڏانهن سهڻي پڻ سگهي ڪين ٿي. هنگي جو زوريءَ ڏم سان پرڻايو ويو هو تہ هوءَ اندر ۾ پيئي ڏجهندي هئي. ميهار سان "لنؤ لائي هوءَ ڏٺيءَ در" پيئي پاڏائيندي هئي تہ سندس "ست" هميشہ قائم رهي ۽ ڪنهن پر ميهار سان ضرور سندس مڪاميلو ٿئي. ٿيو بہ ائين. ڏم ڏينهن جو هڻ پٽ ڪري رات جو سولائي سمهي پوندو هو، جنهن ڪارڻ سهڻيءَ کي اڪيلائي گهارڻو پوندو هو. هڪ ڏينهن ٻارڙهين زالن جي ذڪر مان هن پروڙي ورتو تہ هيءَ نئون فقير جو پرانءِ پر دونهين دکائي اچي ويٺو هو، سو پيو نہ پر سندس ساهڙ ميهار ئي هو. هاڻ ڪيس اچي اتاولائيءَ ورتو تہ فقير جو ديدار ڪجي. وجهہ ملڻ تي سهڻي هڪ ڏينهن پاسيوارين زالن جي سنگ ۾ پرانءِ پر جوڳيءَ جي جوءِ تي ويئي ۽ اکہ ڇنڀ ۾ ڄاڻي ورتائين تہ هي نئون فقير برابر ميهار ئي آهي. ميهار پڻ ڪيس جهٽ سڃاتو. اشارن وسيلي ميهار درياهہ ٽپي سهڻيءَ پر اچڻ جو اقرار ڪيو ۽ سهڻي پڻ درياهہ ڪناري اچي ڪيس ملڻ جي پڪ ڏني. ان رات پئي ڏينهن سنجها ٿيندي ئي سهڻي ڪو ميٺهن ڪري اچي ميهار کي ملڻ مهل،

۽ ڪستوري لڳڻ جا ڪيئن. اڄ نہ سيان قصو ظاهر ٿي
پيو ۽ ليلا ٻيو وسيلو نہ ڏسي، سڄڻ جي صلاح ٿي اڪڙ
۾ سهڻي، ڏم ٿالي ڪنهن ڪرڙوٽ سان ٻرٽاني ڇڏي
۽ ميهار کي والاڻ ٿان لوڏي ڪڍيو. حالتن جي هن
اوچتي ڦيري ڪارڻ ميهار جي لہ دنيا مان دل کٽي
ٿي پيئي ۽ هوءَ جهنگ منهن ڏيئي هليو ويو. گهمندي هوءَ
اچي ڪنهن ٻهاڙيءَ تي پنل جوڳين جي مڙهيءَ وٽان
لانگهائو ٿيو. سندس دل ۾ دونهين تہ دکيل ٿي رهجي
ويئي هئي، سو ڪنهن فيض حاصل ڪرڻ ڪاڻ مهنت
اڳيان شيوا ٽهل ڪاڻ اچي ويٺي رکيائين. سادو
سندس روش ۽ ورتاءُ ڏسي پرسن ٿيو ۽ کيس مڙهيءَ
جي ڪم ڪار ۾ رکيائين. ميهار بہ مڙهيءَ ۽ مهنت جي
دل وجان سان چاڪري ڪئي، جنهن پرسن ٿي کيس
ڪنهن بہ مراد اگهائڻ لاءِ اشارو ڪيو. ميهار کي تہ اهڙو
وجهہ کپندو هو، تنهن مهاپرش سان اندر جو حال اوريو.
ستپرش دعا ڪيس تہ ”تنهنجي اندر جي آس اوس
پوري ٿيندي.“ آديسيءَ جي آسيس وٺي ميهار محبوب
جي وطن طرف وري آيو ۽ درياه جي پرلانءَ پر دونهين
دکاني، اوتارو اڏي، ويهي رهيو. سندس صورت
۽ سيرت اوسي پاسي جي ملاحن ۽ ٻيلي جي مالدارن
کي ڏانهس ڇڪيو، جنهن ڪارڻ وٽس ڏڌ ۽ مکڻ،
ڇڪي ۽ ٻيون اهڙيون وستون جام اچڻ لڳيون. انهيءَ

ٻهي ڇڙڪو گهر ورندو هو، تنهن کي ڪاڏي ڪان پوءِ کي ڪين اڇهندو هو ۽ ڇهت ۾ ننڊ ڪٽي ويندي هيس. سهڻي سيڻي کي سنڌل ڏسي گهر جو در ڏيئي، ايندي هئي درياه تي؛ جتان ڪانهه جي گهاٽن ٻوڙن مان پنهنجي لڪائي رکيل دلي جي آڌار تي تري وڃي ميهار ڀر رسندي هئي ۽ پوءِ ٻهر محبوب جي مجلس ۾ گذاري، اسر ڪان ئي اڳ ئي گهر واپس پهچي ويندي هئي.

هيءَ روزاني رهاڻ پڻ ڪجهه وقت ائين رکي جاري رهي. پوءِ ڪجهه چوڌاري شروع ٿي ويئي. ڪن سڄڻن سهڻيءَ کي اڻانگي ناٽي ايندو ويندو ڏٺو هو؛ تن ڪان رهيو نه ٿيو ۽ هوءَ انهنانگه ڳالهيون ڪرڻ لڳا. انهيءَ تي ڏم، سهڻيءَ کي گهڻوئي سمجهايو، پر سهڻي همت نه پيئي اڇي. هرڪو پنهنجو شوق جو مارو آهي. سهڻي جو ٻاڙ نه آئي ته سندس نران کي رمز سڄهي آئي، جنهن مان "ڪني آگر ويڙي پلي" جو مقصد سهنجائيءَ سان پورو ٿي ٿي سگهيو. پاڻ سان پڇي هوءَ هڪ شام جو سهڻيءَ وارو پڪو گهڙو سرڪائي، ان جي جاءِ تي داءِ ڏنل دلو رکي آئي. انهيءَ رات پڻ روزمره موافق سهڻي درياه تي آئي. اونداهي رات هئڻ ڪري همت وجهڻ سان دلي ۾ ڪوبه فرق نظر ڪين آيو. تنهن ڪان سواءِ سندس من ميهار ۾ اٽڪو ته محو ٿي چڪو هو جو ڪيس ڪانئس

پوري ماڳ تي ملي. ٻئي هڪ ٻئي کي هيتري مدت
بعد ھيڪلو ملڻ تي خوشيءَ ۾ مدهو ٿي ويا - ميهار جو
پلو پڄاڻي ساڻ کٽي آيو هو، سو ٻنهي گڏجي دل سان
کاڌو. ڳچ مهل گذرڻ تي سهڻيءَ ميهار کان موڪلايو.
پاڻ ۾ اهو پڪو ڪيائون ته هر روز نماشام ميهار درياه
تي هن پر ايندو ۽ سهڻي اتي حاضر رهندي.

ان ريت هو روزانو پيا پاڻ ۾ پرت ونڊيندا هئا.
هونئن ته هر روز ملاح ۽ ماڇي پلو مڇي فقير وٽ آڻيندائي
رهندا هئا، پر ڪو ڏينهن اهڙو اچي سهڙيو جو ڪڙني ڪونه
آيو ۽ ميهار منجهي پيئو ته هٿين خالي هن پر ڪيئن
هلبو. پيو ڪو واه وسيلو نه ڏسي هن پنهنجي ٽنگ جي
ران ڪپي، اها کٽي سيڪي پڄائي ۽ پوري مهل تي
درياه تي اچي سهڻي پر ٽيو. پر ٽنگ جو رت ڇڏيو
هو ۽ درياه پار ڪرڻ ۾ جا وڏيڪ جفاڪشي ڪرڻي
پيئي هئس، تنهن ميهار کي ماندو ڪري وڌو هو.
سهڻي هڪدم پروڙي ويئي ته اڄ ساڄن سان ڪا ڦهري
ويڌن ٿي آهي. پڇا ڪرڻ تي ميهار ساري حقيقت
پيرائتي ريت سهڻيءَ اڳيان رکي. سهڻيءَ ڪيس انهيءَ
قربانيءَ لاءِ دل گهريو داد ڏنو ۽ اقرار ڪيائين ته جيئن
ته هاڻ هن لاءِ درياه تي اچڻ مشڪل هو، تنهن
ڪري هو پنهنجي مڪان تي ويٺو رهي ۽ هوءَ پاڻ
درياه تي وٽس روزمره ويندي. ڏم جو سارو ڏينهن

ميهار نه درياهه جي پرانءِ پر هو، اُن کي رسڻ ڪاڻ،
درياهه پار ڪرڻ ڪانو ڪنهن ڪامل ڪنڀار وٽان ٻيڙو
دلو همت ڪرڻ جي ضرورت هئي، جنهن جي اوٽ
تي مهاساگر پار اڪري، ٻو ڀانءِ پر پرانءِ وٽ پهچجي.
سالڪ کي پرينءَ ڏانهن پهچڻ ڪاڻ، ڪنهن ڪامل
مرشد جي درڪار آهي - دلي سواءِ درياهه پار ڪرڻ
مشڪل آهي. ٻو جنهن تي سالڪ کي ”دوست جو
ديدار“ ٿيندو رهي ٿو، تنهن سنڌس ترقيءَ ۾ زور
وٺندي ٿي وڃي، تانجو سالڪ سڀ سڌ ٻڌ وڃايو
وهي - محب سان ملاقات ڪاڻ درياهه پار ڪرڻ هن
لاءِ آسان ٿيو پوي؛ آخر دلي جي ڀڻ ڪيس درڪار
نه ٿي رهي. انت ۾ اهڙا نوبت اچيو رسي جو هوُ
پرانءِ کان پلڪ به پري رهڻ نٿو چاهي. ٻو اهو تڏهن
ٿو ٿئي جڏهن هوُ پنهنجي هستي مٽائي محبوب سان
ملي هڪ ٿي ٿو وڃي. سهڻيءَ جا سڌ ۽ واڪا ميهار
تڏهن سُيا جڏهن هوءَ لڙهي چڪي هئي، ميهار
تڏهن اچي ساڻس هڪ ٿيو جڏهن سنڌس هستي
مٽجي چڪي هئي.

شاهه لطيف سُر سهڻيءَ ۾ هڪ لطيف طريقي سالڪ
کي صوفيانا چار ڏاڪا - شريعت، طريقت، معرفت ۽
حقيقت جا - صاحب سان ملڻ جا ڏيکاريا آهن ۽ سمجهايو
آهي ته ڪيئن سالڪ پاڻ نهوڙي، پريتم سان هڪ ٿيو

جو سمجهي ٿو ته مون سڀڪجهه پاڻ آهي، وڌيڪ طلب
جي ڪابه ضرورت ڪانهي.

جيتوڻيڪ منش دنيوي وهنوار ۾ ورتو پيو آهي ۽
ٻئي ڪمن ۾ ڳالهه ڏانهن ڌيان ڏيڻ جي ڪيس فرصت
ڪانهي، ته به نجو پيا خالص سچ ڪڏهن ڪڏهن ليئا
پائي ڪيس نظر ضرور ايندو آهي. پوءِ جن تي ڌڻيءَ
جي ٻاجهه ٿيندي آهي، سي اُن نجي سچ ڏانهن توجهه
يا ڌيان ڏيندا آهن - اُهي سالڪ آهن. شاهه صاحب
جي سهڻيءَ مان مراد آهي سالڪ جي، جنهن کي ليا ڪن
۾ سهڻي صاحب جو ديدار نصيب ٿيو آهي ۽ هن اُن
جو قدر سڃاتي، اُن تي هرک هاريو آهي. پر سالڪ
جڏهن دنيا مان پاڻ ڇڏائي نڪڻ ته سچي صاحب ڏي
پورن ڌيان ڏئي ۽ اُن کي پائي. پر اندر ٻوڙي ٻاهر
جبرون رڪاوٽون ڪيس روحاني راهه تي هلڻ کان
روڪين ٿيون. من، جو ڏم مثل ڏائڻ ٿيو پيو منش کي
ڏنب ڏئي ۽ مايا جو کيل جنهن تي هرڪو هرکيو پيو
آهي، تن کان منش ڪيئن پاڻ ڇڏائي، جو اڳتي قدم
وڌائي سگهي؟ سالڪ کي ڪن جوڳن اُپاوَن ۽ ڪن
سادنن جي خاص ضرورت آهي. من پيا نفس تي قابو
پائڻ ڪاڻ عقل ۽ ايمان گهڻو ڪجهه ڪري سگهن ٿا.
سهڻيءَ جو اهوئي لڄن هو ته ڏم ۽ سندس مائٽن کي
سمهاري پوءِ آءٌ ميهار سان ملڻ جي تياري ڪريان. پر

سُرُ سُهڻِي

داستان پهريون

١- وَهَ تِکَ، واهُڙَ تِکَ، جِتِ نيهُه، تِکَ نِرالي،
جَنِ کي عِشقُ عَميق جو، سي خَلوَتَ خيالي،
وارِيئِن سي، والي! هيڙو جَنِين هَمَتِ ڪِئو.

٢- اَندِيَ وَچُون، ڪَندِيَ وَچُون، تَنگِنا لَهي نه تِکَ،
صُورَتَ جا ساهَڙَ جِي، ڏِيلَ پَهچي ڏِکَ،
واهُڙَ تَنهِين وِکَ، جَنِ سانپارا سُپِرين.

٣- واهُڙَ وَهَنِ نوان، اَچا وَهُ اَگِي ٿِئو،
گهَر وِيٺيُون گهَٽا ڪريو، سَرتيُون! سَگَ سَوان،
صُورَتَ جا ساهَڙَ جِي، سا جي ڏِٺي آن،
هُنَدَ نه پُلِئو مان، گهِڙو سَپُ ڏَهَڙا ڪَٽي.

٤- جيڏيُون! ڏِنيانِ جي، صُورَتَ ساهَڙَ جام جي،
سُکَ ٿِي سُتيُون ڪِينَ ڪِينْ، ڪانڌَن پاسي ڪي،
مُنهائي اَڳي، گهِڙو سَپ ڏَهَڙا ڪَٽي.

وڃي - ”طالب کي ظاهري طرح سڄاري سنڀت ڀل هجن، ۽ هنجو هنڌون حبيب سان حل هٿڻ گھرجي؛ شريعت لئي ٻڌو رهي، طريقت ۾ هلڻ جڳائيس، ۽ معرفت ماڻي، حقيقت سان هڪ ٿيڻ کپيس.“

ڇٽن ماڙيوالا

١٠- وَٽِنِ وينا ڪانگَ، وِڇِين تي ويلا ڪري،
گهڙي گهڙو هٿ ڪري، سُٽي سانجهيءَ بانگ،
سيئي ڏُوندي سانگ، جتي ساهُڙُ سُپرين.

١١- گهڙي گهڙو هٿ ڪري، ٻهُون نهاري ٻنگ،
سر در قدم يار فدا شد چہ باشد،
وَصل اِهوئي وَنگُ،
رات جنين جو رنگُ، الا! سي اُڪارين.

١٢- گهڙي گهڙو هٿ ڪري، ٻهُون نهاري ٻنگُ،
وَ اَمّا مَنْ خافَ مقامَ رَبِّهٖ، اِيءُ لنگهيائين لنگهه،
سڪندين کي، سيّدُ چئي، ڪين جهلندو جهنگُ،
رات جنين جو رنگُ، الا! سي اُڪارين.

١٣- گهڙي گهڙو هٿ ڪري، ڇيلهه ٻڌي ڇوٽو،
مُهجو مَنُ مهار کي، پار وڃي پهتو،
گوتي م گوتو، مُنکي مُحبّ مهار جو.

١٤- گهڙي گهڙو هٿ ڪري، ٻوڙيائين باهُون،

٥- ڏِٺي جن هيڪار، صورت ساهڙ جام جي،
سُک سُتيون ڪِين ڪِينَ، پِري ساڻُ پَنار،
گهڙيون گهڙنئا ڏار، ڪاهي پيئون ڪُن ۾.

٦- ساهڙ مون جنءِ، سرتيون! جي ڏسو سيئي،
نه سُمهو ڪِين سُک ٿِي، پاسو وَر ڏيئي،
مُنها اُٿيئي، گهڙو سِپ گهڙا ڪڍي.

٧- جيڪين ڏٺو مان، سو جي ڏِٺو جيڏيون،
گهر وَرنِين سان، هُنَدَ گهڻِن گهوري ڇڏئا.

٨- گهڙن واريون ٽڙن ٿي، گهڙن گهٽيئي،
سيڪا جي "آن سوڪڙي، لاءِ پريان پيئي"،
صُباح سيپئي پسيون پاتار ۾.

٩- ڪندي اُپيون ڪيتريون، "ساهڙ، ساهڙ" ڪن،
ڪنبين سانگو ساهه جو،
ڪي "ڏهوريس" ڪئو گهڙن،
ساهڙ سندو ٿن، گهاگهائي گهڙن جي.

واجِبُ وُجِي وُجُودَ ۾، رَهِيو رُوحَ رَبابُ،
ساهَڙِ ءِ صَوابُ، آئُون ڏُهطُوئِي گهورِيان.

٢٠- ڳَهڙو يَڳو تہ گهورِئو، تان ڪِينَ تَرُ، هِيان!
اَدَبُ اَکَڙِيَنِ کي، ڏِيهاڙِي ڏِيان،
مِهارَن مِيانِ، سَئُون سُنهايمِ پيچَرو.

٢١- ڳَهڙو يَڳو تہ گهورِئو، آسَرو ۾ لاهيجِ،
لا تَقنَطُوا مِن رَحمَةِ الله، تُرهي اِنَ تَرِيجِ،
حَبِيباڻي هيجِ، پَسِين مُهُ مِهارَ جو.

٢٢- ڳَهڙو يَڳو، مُنڌَ مُئي، وِئا وَسِيلا،
سارَ ڇڏِ يائِين سِيرَ ۾، هَڏِيءَ! رَهِئا حِيلا،
سُهِڻي جا سِيلا، وَحدَت سَڀ وِڃائِيا.

٢٣- ڳَهڙو يَڳو، مُنڌَ مُئي، وَسِيلا وِئا،
تِهان پوءِ سُئا، سُهِڻيءَ سَڏَ مِهارَ جا.

٢٤- جڏهِ وَسِيلَنِ، لوڙهي ڇَڏي لُڙُ ۾،
پارارا پِرِيَنِ، تَڏهه پُڇِي سوهڻي.

ويچارِيَ وَڏيُون ڪيُون، وچ دريا داهُون،
موٽ، مُحِب! پاهُون، تاڪُن ٽَڪِي آهيان.

۱۵- گِهڙِي گهَڙو هَٿ ڪَرِي، اِلاهِي تَهار!
جَنگهه جُرڪِي وات ۾، سِسِي ڪِي سنسارَ،
چوُرا ٻيڙا چِڪَ ۾، لُڙَ ۾ لُڙِيس وار،
لَڪِين ڇُهنِيس لوهَٺيُون، ٽِليُون ٽَرنِئُون ڏارَ،
مڙِئا مَڇ هزارَ، پاڳا ٽِنَدِي سوُهَٺي!

۱۶- منهن جهِين جي مُون، ڏنو مُنَ مهارَ جو،
آهِم ساهَ سَئُون، سو ڪِن گهڙو گهوريان؟

۱۷- گهَڙو ٻَگو تَ گهوريو، مَر چُڙَ ٿِيي چُوڙُو،
طَالِبُ الْمَوْلِي مُذَڪَّرُ، اِيُ ٻُڌَندِن ٻُوڙو،
ڪوڙهئو ڏمُ ڪُوڙو، مُون مِهارُ مَنَ ۾.

۱۸- گهَڙو ٻَگو تَ گهوريو، مَرُ ٻيڙَ ٿِئِي ٻاهِمُ،
طَالِبُ الْمَوْلِي مُذَڪَّرُ، اِيُ پَرِ اَساهِمُ،
پُئان مَ پاهِمُ، مُون مِهارُ مَنَ ۾.

۱۹- گهَڙو ٻَگو تَ گهوريو، پاڻا هو حِجابُ،

سِڪَ رَساڻي، سُوهِڻي! اَصلِ عاشقَنِ،
سي جهليُون ڪِين ڪُنَنِ، پُڇِنِ جي مِهارَ کي.

٣١- پُڇَنِ جي مِهارَ کي، پُڇي سي مِهارُ،
تُرهو تَنهين بارُ، عِشقُ جَنهِين کي آکَرو.

٣٢- عِشقُ جَنهِين کي آکَرو، تُرَهو مَٿي تَنِ،
جي ساهَڙَ کي سِڪَنِ، تَنهِين جَرُ جَندُ ٿيي.

٣٣- تُرَهو آڇِ مَ تَنِ کي، جَنِ عِشقَ سيِن آگاهُ،
پُڇي مَس مَلاحَ، ساهَڙَ مَٿي سُوهِڻِي.

٣٤- ساهَڙَ سا سُوهِڻِي، سائِرُ پُرِ سوئِي،
آهي نِجوئِي، ٻُجهُه: ٻُجهاندَرَ ٻالَڙِي.

وائي: ڪهڙي مَنجهه حسابَ؟ هُنَرُ مُهِجو هوتَ رِي، لا!
گولِي! پَئِجَ گُناهَ ڪانِ، ڪونَهَ سَوُلُ ثَوابَ،
هُنَرُ مُهِجو هوتَ رِي، لا!
نَڪِين تَفاوتَ م، نَڪِين مَنجِهه رِبابَ،
هُنَرُ مُهِجو هوتَ رِي، لا!

٢٥- پاڻ ۾ ڪَٽِج پاڻَ سين، وَسيلا وڃاءِ،
عِشقَ ساڻُ اٿاءِ، پيرُ پريان جي پارَ ڏي.

٢٦- پاڻ ۾ ڪَٽِج پاڻَ سين، وَسيلا وِسارِ،
لُڙُ لَنگھائي، سُوهِڻي! پِرت وِڃھنديءَ پارِ،
سي تُرهه لَنگھنديُون تارِ، اُڪنديَ آڳَهُ جَنِ سين.

٢٧- پاڻ ۾ ڪَٽِج پاڻَ سين، ڙِءَ وَسيلي وانءُ،
مَٽاءِ سائُرَ، سُوهِڻي! پِرت وَنڃي پانءُ،
نيهَ نِگَندي نانءُ، وَنءُ پِريان جي پار ڏي.

٢٨- پاڻ ۾ ڪَٽِج پاڻَ سين، ڙِءَ وَسيلي وَڌُ،
لالَنُ تَنهين لَڌُ، عِشقُ جَنهِين جي اَڳَ ۾.

٢٩- پاڻ ۾ ڪَٽِج پاڻَ سين، ڙِءَ وَسيلي وَڃُ،
پيلو پيري پَچُ، اُڪَنديَ ڪَرِ عميق ۾.

٣٠- ڪونهه آڳهه اِهڙو، جهڙي مَحبت مَنِ،
آيئُون اورِيين پارَ ڏي، ڪُڙيُون ڪَڪ پَٽنِ،
نَدي تَنِ نيڙُ نيي، جي ڙِءَ تُرهي تَرَنِ،

فنا وِجهي ڦر ۾، ڪارڻ تِني ڪباب،
هُئڻ مُهجو هوت ري، لا!

ڏي طهورا تن کي، جي سِڪن لاء شراب،
هُئڻ مُهجو هوت ري، لا!

مُٺي ڪِٿا مرض ۾، جاوا سڀ جواب،
هُئڻ مُهجو هوت ري، لا!

داستان ٻيون

١- ڪرڳل ڪوچ ڪُن گهٽا، جِت جر واڳو جٺائين،
پاڻ اُڇلي آب ۾، وه سِر وِڌائين،
لهريون لنگهيائين، لُطف ساڻ، لطيف چئي.

٢- ڪرڳل ڪوچ ڪُن گهٽا، جِت ڏڙڪو منجهه درياه،
اچئو اُتاهم گهڙي، سانگو ڪري نه ساه،
ساهڙ جي صلاح، پار لنگهايس ٻاجهه سين.

٣- دهشت ڏمر درياه ۾، جِت هيبت هُلاچو،
وِرجي ويرن وِچ ۾، ڪاڏي وِئو ڪچو؟
ساهڙ جام سچو، ساٽي تندم سير ۾.

خُدائي خوبُ ٽيڻ، لائين جي لُعاب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!
پليت ئي پاڪ ٿيي، جنهنجو منجهه جناب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!
سو نه ڪهڙ شيءِ ۾، جيڪين منجهه تُراب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!
هوءِ جي جرڪيا جر ٿي، سي ٿان سڀ حُباب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!
هادي سين هُن پار ڏي، رڙهين سارڻ رڪاب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!
ڇنبو وجهي چور کي، آءُ چڙ، عقاب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!
ذيڏ وچاءِ ۾ دوست جو، هلي منجهه حجاب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!
ڪثرت آهي قرب ۾، اِدغام ۾ اِعراب،
هِڪڙو مُنهنجو هوت رهي، لا!

٨- دهشت دمّ درياهَ ۾، جت ڪُنن جو ڪڙڪو،
آهه انهن پار جو، دل اندر دڙڪو،
پڇي سڪ سيدَ جي، سير سنڌو سڙڪو،
والي! ڪج وڙُ ڪو، ته پار لنگهيان ٻاجهه سين.

٩- دهشت دمّ درياهَ ۾، جت لُڙَ، لهريون، لس، ليٽ،
آٺو اوياڻ ۾، ٻانڌي ٻوڙي ٻيٽ،
جت چڪرَ جي چيٽ،
اُت، ساهڙَ! سير لنگهاءِ تون.

١٠- دهشت دمّ درياهَ ۾، جت ٽڪيون توارون،
مُڇيون مان مهار کي، ڦهڻ ڦُڪارون،
لڏُ، ساهڙَ! سنياروُن، ته لهرن لوڏي نه مران.

١١- دهشت دمّ درياهَ ۾، جت جايون جانارن،
نڪو سنڌ سير جو، مڃ نه ملاحن،
درندا درياهَ ۾، واڪا ڪئو وڙن،
سڄا ٻيڙا ٻار ۾، هلئا هيٺ وڃن،
ڦرو پئدا نه ٿئي، ڏکيو منجهه تن،

۴- دَهشَتَ دَمُ دَرياهَ ۾، جتِ سَنانا سنسارَ،
بيحدِ باگھو بحرَ ۾، هيبتناڪ هزارَ،
ساريان ڪان سرير ۾، طاقت توهان ڌارَ،
ساهڙَ جامَ! سَنارَ، سگھو رسج سير ۾.

۵- دَهشت دمُ درياهَ ۾، جتِ ڪَڙڪا ڪُنَ ڪرينِ،
ٻچَلِ ٻانڊي ٻارِ ۾، اُت لهريون لوڏا ڏينِ،
سناورَ ساميا، اُت سيٽا نه سَندينِ،
جت ويريون وات نه ڏينِ،
اُت، ساهڙَ! سير لنگهائيين.

٦- دَهشت دمُ درياهَ ۾، جت ڪَڙڪو ڪُنَ ڪري،
لوڏي تاڪُنِ وچ ۾، مَتاءِ ويرَ وري،
آءُ، ساهڙَ! مُهجا سُپرين! پرتا پير پري،
هادي! همٿ ڌري، اونهي مان اُڪارين.

۷- دهشت دمُ درياهَ ۾، جت ڪُنَن جا ڪَڙڪا،
سهي ڪين سمونڊ جا، ماندي دل ڌَڙڪا،
ساهڙَ! تون سُرڪا، فريادي فقير جي.

عَقُلُ، مَتِ، شَرَمُ، ڇَيئِي نِيهَ نِهوڙِئا.

٢- گهيڙا ڪَري نَہ گهوڙَ، تَرُ تَڪِڙ ڪان نَہ لَهي،
جِهِ ڪِي سِڪَ ساهَڙَ جِي، پُورَنِ مَٿِي پُورَ،
ڪارِي راتِ ڪُنَنِ ۾، وَهمَنِ ڪِي وَهلُورَ،
جِهِ ڪِي ساڻُ پِريان جا سُورَ،
تِهِ ڪِي نَدِي ناهِ نِگاهَ ۾.

٣- جِهان گهڙِي تِهان گهيڙُ، ڪَهَرو پُڇَنِ ڪوڙِيُونَ،
ڏَمَ سِينِ جُسو ظاهِرا، مَنَ مِهارَ سِينِ ميڙُ،
سا نَدِي پائِي نيڙ، جِهِ ڪِي سِڪَ ساهَڙَ جِي.

٤- جِهان وَهِي تِهان واتَ، ڪَهَرو پُڇَنِ ڪُوڙِيُونَ،
جَنِ ڪِي سِڪَ ساهَڙَ جِي، سي گهيڙَ نَہ پُڇَنِ گهاتَ،
جَنِ ڪِي عِشقَ جِي اُساتَ، سي واهُڙُ پائِنِ وِڪَڙِي.

٥- ڪِهِ جِهِ گهيڙَ گهڙِي، جِنِ اَوَتَڙا تَرُ تِهُوسِ،
سالِمَ وِيٺِي سُوهَڻِي، ڪُنَنِ ڪِهِنِ نَہ ڪِهُوسِ،
اُهسَ اَکَڙِينِ ۾، پِريان جو پِهُوسِ،
حَقا حَقُ تِهُوسِ، هَئِي طالِبِ حَقَ جِي.

کو جو قھرُ ڪُنن ۾، وِنا ڪِين وَرن،
اُٿي اَلنارِن، ساھڙ! سِير لنگھاءِ تُون.

١٢- دَرَھڙَ ڏَنس دَرياھ ۾، جِتِ لَھرِيُون ڪَن لوڙا،
سَٽِيُن اَچِي سَموُنڊَ ۾، ٽِنا سِيٽايا سوڙا،
جي تارو ھُئا توڙا، تَن ھَربو پايو ھيڪڙو.

وائي: سَچا ساھڙَ! مُنکي تُون،
اي! وَھِيان واھَر! مُنکي تُون،
اي! نيئي اولِ پِريان جي پارَ ڏي.
ڪُنَ جي ڪارُنپارَ جا، وو! سي آئُون پائيان پُون،
اي! نيئي اولِ پِريان جي پارَ ڏي.
سَندو جِيڙَ آسَرو، وو! مَناءِ لاٿو مُون،
اي! نيئي اولِ پِريان جي پارَ ڏي.

داستان ٽيون

١- تَڙِ تَڪَڙِ تارِ ڏُھڙَڻُ، اِيُ ڪاٽِيارِن ڪَمُ،
ڏَھ ڏَھ پيرا ڏِينھَ ۾، ڏي ڏورا ڏَمُ،

١١- صَبرُ شاڪِرَنِ، آهي اوطاقِنِ ۾،
جي وَصْلُ ٿيا وِصالَ ۾، سي ذَرو نہ ظاهِرُ ڪَنِ،
وِيٺَ واهَرَ تـرَنِ، هيڙا جَنِّ هڄي وِئا۔

١٢- پَلِ پَلِ ٿي پَلي، ڏَمَر ڏِيهاڻي ڪيترو،
پَسي دَورُ دَرياهَ جو، وِڃا ڪِينَ وَلي،
ڪارِيَ راتِ قَرِيبَ ڏي، مَنجها حُبَّ هَلي،
نَہ ڪِہ جهولَ جَهلي، هُئي سُمَن پُوري سُوهَڻي۔

١٣- جهولَ نَہ جَهلي سُوهَڻي، سائِرَ سَتَ سَندِ ياسِ،
جِہ اِهڙي جائي عاجِزا، سا مَرُّ مَرَڪي ماسِ،
پَسين جي پڻاسِ، نَہ ڪِينْ عِشقُ آڻيين۔

١٤- نَڪا جهولَ جَهليس، نَہ تانگو نَہ تارِ ڪِينْ،
ڏَمُر ڏِيهاڻي ڪيترو، پَرِ ۾ ٿو پَليس،
تان تان جي جَليس، ملي جان نَہ مِهارَ کي۔

١٥- سَہ سِيارو، پاڻي پارو، جِتَ جُهڙُ، جَهڪَ، ۽ جهولَ،
مَنَ اَندَرِ مِهارَ جا، هيڙي اَچَنِ هولَ،

٦- هُئِي طالِب حَقَّ جي، توڏِي لاکُون تورَ،
نَہ مَلاحُ نَہ مَڪِڙِي، نَڪين ٻَڌِي نورَ،
پاڻِي پِني ٻورَ، سُهڻِيَ ليکِي سِيرِ ۾.

٧- توڏِي تورائِين، نيهَ نَوازِي سُوهَڻِي،
ڏِجهِي هارُ حَبيب جو، لائِقُ لَڏائِين،
سو تَرُ سونائِين، جيڏاهَ عالَمَ آسَرو.

٨- توڏِي! تُهائِين جي، سِي هَٿين ڇَڏُ حِرصَ،
ساهُرَ ڏارا، سُوهڻِي! کوئِيُون ڪِن ڪِرسَ،
وَڏِي اِي وِرسَ، جِنَ ڏَمَ وَتِ ڏيہَ گُذارِيين.

٩- توڏِي کي تَعظِيمَ، ٻَئَن سِيَنَنَّا اَگِرِي،
اوڏِي تِي اَلِفَ کي، مَنُ گَڏِ يائِين سِين مِيمَ،
جيلاهَ ذات حَلِيمَ، مِلِي تِي مِهارَ کي.

١٠- سارِي سِڪَ سَبَقُ، شَرِيعَتَ سندو، سُوهڻِي!
طَرِيقَتا تَکو وَهِي، حَقِيقَتَ جو حَقُ،
مَعرِفَتَ مَرڪَ، اَصِل عاشِقَن کي.

پسان ٿهجي پيٽ ۾، لاٽا، لوٽ، ليار،
جهه تو سڀ جهار، آسائتيون ٻوڙيون.

٢١- ڪڙ ڪڙ، ڪن! مرقج، ٻانڊي ٻوڙ م ٻار ۾،
مون تي جا مهار جي، سا ڪنء ڏٺان ڏج؟
تنء گهڙنديس اڄ، جي اُٻتا آر ڪرين.

٢٢- ادا! ڙي! ٻانڊي! توکي ڪڙهان ڪ پاڻ کي؟
سوڌي خبر سمجهين، تو ڪا تڙ آندي؟
تون پاتار ٿا پانڌي، اسان پنڌ پرين ڏي.

٢٣- محبتي مهار جيئون، دل اندر دونهيون،
آٽو وجهي آر ۾، لهاٽو لوهيون،
جي ساهڙ جيئون سونهيون، سير سراڙو تن کي.

وائي: مدت ٿيءِ، مهار! يار! ساهڙ! سائر سير ۾.
اونها ڪن، اٿانگ تڙ، اولي هڻ، آڌار!
ساهڙ! سائر سير ۾.
ڏيه ڏهلا ڏمر سيئن، آهيان آهڻا ڏار،
ساهڙ! سائر سير ۾.

جيلاهَ بِدِيَسِ بولَ، تي اَڙانگا آرَ ٽَران.

١٦- سِياري سه رات ۾، جا گهڙي وَسندي مِينهَ،
هَلو نه پُڇون سُوهَڻي، جا ڪَرَ جاڳي نينهَ،
جه ڪي راتو ڏِينهَ، مِهارُ اُئي مَن ۾.

١٧- ساوڻ گهڙي سَپَڪا، هِيَ سَرهي سِياري،
تَنُ وِڌائين تار ۾، اَرواحَ جي آري،
مَحَبتّي ماري، ڪونه دادُ دَرياهَ ۾!

١٨- باندي! جي پيلي ٿيين، نه حالُ گَرهيان هيُّ،
سَگهو ساعَت نه جندڙو، جَرَ ري مُهجو جيُّ،
ساوڻُ سِيارو پائيان، وَهُ پَريان جي وِيُّ،
پارِ جنين جو پيُّ، وَڃڻُ واجبُ تَن تي.

١٩- واهُڙَ! پَريون مَ پاءِ، تو پُرڻ ليکو ڏِيڻون،
سَدا ساوڻَ ڏِيهڙا، هيهمَ نه هُنداءِ،
وِهاڻي وِينداءِ، اوپَرَ اُناهان لَهي.

٢٠- واهُڙَ! وَهين مَ چالَ! سُڪي پيلانيون ٿيين!

پُورِ يندِيَس پارِ مَٽي، سَهسين جي سِنسارَ،
ساھَڙ! سائِر سِير ۾.
گولي، ڳهاڳهائي ڳهڙي، جَڪَنِ ٿا جانارَ،
ساھَڙ! سائِر سِير ۾.

داستان چوٿون

١- اَديُون! سَڀ اَندامَ، چَڙَنِ مُهجا چورِ ٿا،
لاڙِنِ جا لَنءُ لائِي، سا ڪِنءِ آچيان عامَ؟
لَڳِيَس جِھ جي لامَ، سو دِلاسا دوستُ مُهي.
٢- چوڏاري چَڙا، ٻُرَنِ ٻيلاين جا،
سُٽي سَنپارِن جو، ٻِيو ڪَنّ ڀَڙاءُ،
وِهَڙُ مُون نه وَڙاءُ، سُٽيو جهانءِ جهجهي هيُون.
٣- چَڙَنِ چوري آهِيان، سُک ٿي سُمهان ڪِيَّ؟
ساريان ساهَڙ جام ڪي، ڏَهَ ڏَهَ ڦيرا ڏينهَ،
مِهارَ مَرَڪَ سِيَّ، نيهُ پاتُم نيهَ جو.
٤- ڪارا ڪُنَ، ڪاري ٽُڳي، جِتِ ڪارِيهر ڪَڙڪا،

ٻَچَلِ ٻانڌي ٻارِ ڪري، اُتِ اُڀا آرَ،

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

تِتي گهڙي سُوهڻي، آڳَهَ رِءُ آڌارَ،

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

”ڪاري راتِ، ڪَچو گهڙو“، تونڍِي ڪي تارَ،

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

سَنپوڙو سِيڻاهِ سين، سِگهو رَسُ، سَنگهارَ!

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

اورارا آهُون ڪَريان، پَهُچان شالَ پرارَ،

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

سُڻو جهانءِ جهڄي هيُون، سانپارا سَنپارَ،

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

آيَمِ رِيلي رِيءَ سين، اَللهَ! تو آهارَ،

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

تارِ تَرَنديس، لَڙَ لَنگهينديس، وِنديس وَتَ وَچارَ،

ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ م

وڃي رُوءِ ٻروءِ، ڏيکيان دوستَ مهارَ کي.

٩- هُن پر سُٻِمَ هاڪَ، سُڻي سَنيهارَنِ جي،

محبتي مهارَ جي، ڇڙن ڇورِ ٿا ڇاڪَ،

اُنين جي اوطاق، وڃڻ واجب مُون پِٿو.

١٠- ڪيڏاهَ ڳهنڊَ ڳُڙنِ؟ ڪيڏاه اُٿي ويٺيُون؟

تيڏاهَ ٿيُون ڇڙنِ، جيڏاهَ پُٽ مهارَ جي.

١١- ڪٿي ٿئو مهارُ؟ ڪٿي تو ڳهنڊُ ڳُڙي؟

ڪٿي ڏُونهي دوستَ جي؟ ڪٿي پَريُون پارُ؟

جِهه مُون سَبَ جمارَ، جَرَ ۾ جهوتُون ڏِنيُون.

١٢- وڃنِ سبين وينئي، سُورَ وِياڃي سُوهَڻي،

آن ڪا ٿي ڏينئي، ميهنِ جي مهارَ سبين؟

١٣- پُڇئو پنگهنِ پاندَ، وينئي روءِ وڃنِ سبين،

ڪُهه ڪَريندِيس ڪاندَ؟ ڳهرُ پڳو تان گهورِ ٿو.

١٤- ڳڇي پايو پانڌَ، وينئي روءِ وڃنِ سبين،

مٿي مٿي مهراڻ ۾، اڇن ڏ پارا دڙڪا،
ويندي ساهڙ سامُهان، جهول ڏنس جهڙڪا،
ڪرڪن جا ڪڙڪا، سونها ٽٽرس سير ۾.

٥- ڪرڪن خوش ڪياس، محبتي مهار جي،
پسڻ ڪارڻ پري جي، آڏي اُٿياس،
سُتي جاڳاياس، سانير سپرين جي.

٦- جياريس سنيار، ڪُهُ ڪريندم گڏ جي؟
ويروتار وجود ۾، پرين جي پچار،
سي سڄڻ هون نه ڌار، جي هيئن ۾ حل ٿئا.

٧- بيلي پار پري، مون کي ڇڙن چورئو،
محبتي مهار جي، سُتي شاخ ڇري،
مٿي جهوڪ جهري، پنديس پار پچن جي.

٨- هُن پر سيم هوء، سُتي سنيارن جي،
ڇت ڇڙن چورئو، جونڪ ٽٽرم جوء،
محبتي مهار جي، بالله پيم بوء،

وَڇوُن جي ڪيرَن سيِن، سَدا تيوُن سُونهَن،
مُنکي ماڻڪين، تاڻي هَنيو تارِ ۾.

٢٠- مِيهيوُن هِن مِهارَ جِيوُن، اَلا! سَڀ جِيَن،
ڪارِ يوُن، ڪَڪيوُن، ڳُنديوُن، وارا ڪِئو وِيَنِ،
جُوء جا جاندارَنِ جي، ٻيلا ٻَڪَ ٻَڪَ ڪَنِ،
اَچِي رڍِلَ رَهَنِ، موُن سانيارا سُپرين.

٢١- چاهَڪَ چَرِي، تارِ تَرِي، آيوُن مَٿي آرَ،
ڪوڙ يِيِن ڪَرَ ڪَڪَنديوُن، سُٺي سَڌَ ڏڙارَ،
مِيهيوُن ساڻُ مِهارَ، ٻَرَ چي پارِ لَنگهينديوُن.

٢٢- چاهَڪَ چَرِي، تارِ تَرِي، آيوُن مَٿي ٻيٽَ،
لُڙَ لَنگهينديوُن ليٽَ، لُطفَ ساڻُ، لَطيفُ چي.

٢٣- چاهَڪَ چَرِي، تارِ تَرِي، آيوُن مَٿي ڪُنَ،
ڪوڙ يِيِن ڪَرَ ڪَڪَنديوُن، ساهڙَ جي سَمُن،
مِيهيوُن ساڻُ اَمَنَ، ٻَرَ چي پارِ لَنگهينديوُن.

٢٤- چاهَڪَ چَرِي، تارِ تَرِي، آيوُن مَٿي ڪُوهَ،

لايان لال لڳن کي، اَئين جي ڇرو ڪانهَ،
آئون اَواهنجي دانهَ، سَدا پُٺان سنري.

١٥- پيلئا جت پڳيون، آيون اُت وري،
ڪانهه ٻي ڳري، مٺن کي مهار ري.

١٦- مهارا مرڪ، پيتائين پريم جي،
ته مُندَ مَتوالي ڪي، سَندي ساءَ سُرڪ،
لَڳيس ڪامَ ڪرڪ، لوها ٽڪي لَطيفُ چئي.

١٧- مهارا مهي، پيتائين پريم جي،
اُرڪ، سُرڪ، سيّدُ چئي، لَڳيس ڏوٽ ڏهي،
سَگهي تان نه سَهي، ملي جان نه مهار کي.

١٨- مري تان مَ مهارُ، وَٿاڻُ وِلهو مَ ٿيي،
وَٿن جي وَچارَ جو، وِنگو ٿيي مَ وارُ،
ساهڙ مون سينگارُ، ماڙهن ليکي مٺڙون.

١٩- مٺيون هَن مهارَ جيون، اَلا! سڀ ٻچن،

٢- ساندهِ سَڀُ دَريا، پَري ڪَنڌي پارَ جي،
ڪَنبي هيٺُون ڪَماحَقّهٗ، آرَ مَٿي اَرواحُ،
دِلاسي دارَينَ جي، سانڍيو سانڍي ساھُ،
جي تُوھُ ٽِپي تُوڏاھُ، تَ وِيرَ وَهيڻُون ناھِ ڪِين.

٣- سِڪَڳَ وارِنِ سُٽرو، جي دَهشَتَ سان دَرياھُ،
اوڙَڪِ اُنِين جو نَ رَهي، آرَ بِنا اَرواحُ،
وِيندي ساهَڙَ سامُهِيُون، صَدَقو ڪَندِيُون ساھُ،
جَنِ کي حُبَّ اُنَهَ جي آهِ، ساهَڙَ ساڻي تَنِ جو.

٤- گهڙِئا سي چڙهِئا، ايهَمَ اَٿيئي،
مَئي مَٿي مِهراڻَ ۾، پُوءِ ٽِپو ڏيئي،
تَ مِهارُ مِليئي، سَنيُوڙو سِيڻاهَ سِين.

٥- اَکيون مُنهَ مِهارَ ڏي، رِکيُون جَنِ جوڙي،
رَءِ سَنبَ، سَيدَّ چئي، تارِ گهڙَنِ توڙي،
تَنِين کي ٻوڙي، سائرُ سَگهي ڪِينَ ڪِينَ.

- آڏِيَ اُڏاڻا، سَرِتيُون! سُکَ مِهارَ جا،

سَطِي سَڌُ ساهَڙَ جو، راضي تَندَن رُوحَ،
ميهِيُون سانڍُ صُبُوحَ، پَرچِي پارِ لَنگهِيندِيُون.

وائي: مُنکي ڪانَ جهلي، سيڪا پانڌُ پلي،
آئُون وِڌَڙِي نِيهَ اُڇلي.
وِيندي آئُون پارِ پِريان ڏي، مُنکي ڪانَ جهلي،
آئُون وِڌَڙِي، نِيهَ اُڇلي.
تَنَ وِڌائِين تارِ ۾، آڌِي راتِ اُڇلي،
آئُون وِڌَڙِي، نِيهَ اُڇلي.
پَسي ڏُونهيُون دوستَ جيُون، مُهجو جِيُّ جَلي،
آئُون وِڌَڙِي، نِيهَ اُڇلي.

داستان پنجون

١- سانده سَبُ دَرياهُ، پَري ڪَندي پارَ جِي،
ڇَڪي چولِي ۾ گهڙِي، جِتي جِيَّ وِڙاهُ،
پَسُو ڏوهَ ڏَکي هيُون، آرَ مَٿي اُرواحُ،
جي توهَ ٿِيي توڏاهُ، تَه وِيرَ وَهِيڙُون ناهِ ڪِينَ.

شِڪستي، سَيّدُ چَئي، چِيهان ڪَرِئو چوءِ:
”ساهڙ! سانگُ سَندوءِ، اَچي اوراهُم تِئي.“

١٢- سَندو ڏَمُ ڏُهڪارُ، هَڏِ هِمُ ڪونہ هِنَ ڪي،
هِيَ پاڻِي سِيڻ پاهِجو، پُسائي نَہ سِنگارُ،
ڪارڻِ مُندَ مِهارُ، ڪارِيَ راتِ ڪُنَ تَرِي.

١٣- ڏَمُ ڏِيهاڙِي ڏي، سَندا مِيهَرَ مِيهڻا،
جَهلِيمَ تي جهولِيَ ۾، پَلَءِ پائيو سي،
مَرُ جان چالِيهَ چَئي، سَگا سُپيرِيَنِ جي.

١٤- جيهَرَ لوڪُ جهَپَ ڪَري، ڏَرو جاڳَ، نَہ هوءِ،
اوهِيرَ اَچِنو، اَديون! پَہ پِريان جو پوءِ،
جي ڪَچو چُونِمِ ڪوءِ، تَہ مَرَ ڪُ پايان مِيهڻُون.

١٥- تَہ ڪَرَ ڪِنءِ سُئي؟ جي سيرَ نَہ گهڙِي سُوهڻِي،
هِمت حَياتي ڏِيهڙا، هَڏِهَ تان نَہ هُئي،
چُڪي تِہ چَرِي ڪِي، جو ڏُنس اُنِ ڏهي،
سُهڻِي ڪِي، سَيّدُ چَئي، وِڌو قُربَ ڪُهي،

لڏگهي سير سوان ٿيا، ساهڙ سيباٽا،
ڀڃي ٿي پاٽا، پسان مان پرين جا.

٧- آڏي اڏاٽو، هيڙو مون هٿن مان،
وه ڀڳي، واهڙ ٿري، ساهڙ سيباٽو،
پيچ ڀڃي پاٽو، ٻي جو ٻسي آئيو.

٨- جيڏاه چت چاه گهڻون، آر پ اوڏاهين،
وڃي وه واڪا ڪئو، ٽڪو ٿيائين،
مهارُ ملائين، لهرن منجهه، لطيف چي.

٩- ٻلهان، ٻلهو نه رهي، نر تون نيه نبارُ،
گهڙان، گهور ٿو چنڊڙو! اٿل مون اپارُ،
جنين من مهارُ، هلڻ نئين حق ٿئو.

١٠- ٻس! ٻسٽا ٻري ٿيا، اوري سندن آر،
درياه ري سهاڙ، ڏسڻ گهڻو ڏهلو.

١١- ڪاڏي وڃان؟ ووء! جن وهڻ وڃارن منئو،
ڏوڏي ٻچي ڏيه جا، جر سر اپي جوء،

٢- جيڪين ڏنءِ تار ۾، ڪنڌي سو ڪهيج،
جر وڏو جهاجهه گهٽي، پاند ۾ پسائيج،
ساهڙ ساڳاهيج، ته ثابت لنگهين سير مان.

٢- ڳوڙا ٻئي پار، هيون حيرت ۾ پئو،
وهان ته ويرم ٿيي، نيهه ۾ پوءِ نهار،
وڃان ته واڪو ٿيي، پاڙي پوءِ پچار،
هت تي وعدي وار، هت سوڻون ڏينم سر ٿيون.

٢- جا هڙ اندر جيَّ، ساهڙ ڏني ساهه کي،
سا هڙ ڇڙي نه ساهه جي، سا هڙ ساهڙ ريَّ،
ساهڙ ميڙ، سمع! نه سا هڙ ڇڙي ساهه جي.

ائي: اکيون پير ڪري، وڃجي، ووا! وڃجي.
سپيريان جي ڳالڙي، ڪه سان ڪين ڪجي،
وڃجي، ووا! وڃجي.
لڪائي لوڪ کان، ڳجهڙي ڳوٺ نجي،
وڃجي، ووا! وڃجي.

ھُنِھمَ ھُندَ مُٺي، ٻَرَ ٻُڌِي جا ٻيٽا ٿِيا.

١٦- ڪا جا ڳُنَ ڪرينِ، ڀِنِي ڀُرِ جهڙِ پارَ ۾،
اَکيُون تہ آبَ ڪِي، آڌِي اُڪيرينِ،
لوڙِي لِکُون ڏِينِ، تَپِ اُجَ اُنِين ڪي نہ لهي.

١٧- دائِمُ جا دَرياہَ ۾، مَڇِي ڪِني ڪوہُ؟
آهِس اِيءُ اَندوہُ، پاڻِي کٽي تہ پيان.

١٨- ڪيرَ ڳُنَ؟ آئون ڪيرَ؟ ڪيرَ ڏَمرَ سَڀِي ڏَمَ جا؟
قضا رِءَ ڪيرَ ڏَرِي؟ مٽي پاڻِي پيرَ،
پينرُ! ٻِنِي وِيرَ، لِڏو تي ٿِي لوڙِيان.

١٩- جي ٻُڌان تہ ٻَنِّ، اولِجان اُنَ پارَ ڏي،
کَنڌِي اَچُو سُڀِرين، مانَ "ٻَرِ ٻَرِ" کَنِّ،
مُيائِي سَين تَنِّ، جيڪَرَ اُٿِي نِڪران.

٢٠- لَهر مِڙوئِي لالَ، وَهَڻُ ڪٺورِ ئا وِترو،
اوِڀارا عَمِيرَ جا، جَرَ مان اَچِن جالَ،
ڳُنَنِ گهڙِي ڪالَ، سِڪ پِريان جي سُوهڻي.

سو موٽي ڪنءَ پاهون؟ جو محفوظا معاف ٿئو.

٥- 'الستُ' ارواحن کي، جڏهه ڇپائين جيَّ،
'قالوا بليٰ' قلب ۾، ٿئو تفاءُ لُ تيَّ،
محبتي مهار جي، آئون نهوڙي نيهه،
سرتيون! ساهڙ سيَّ، هاڻ مون حقُّ ٿئو.

- 'الستُ' ارواحن کي جڏهه امر ڪئو احد،
هو من ڪابو مهار ڏي، سهڻي سڪڻ سد،
دلو دور درياه جي، ڪئو ارادي اَدَ،
جيڪين آيس ڏاه عهد، سو پاري منڌ پاتار ۾.

- 'الستُ' ارواحن، جڏهه فرمايو فتاح،
هو من ڪابو مهار ڏي، سهڻي سڪڻ ساه،
دلو دور درياه جي، ڪئو ارادي اداه،
جيڪين آيس ڏاه الله، سو پاري منڌ پاتار ۾.

- 'الستُ' ارواحن کي، جڏهه فائق فرمايو،
هو من ڪابو مهار ڏي، سهڻي کي ساعيو،

مَحَبَّتِي مِهارَ جو، سُورُ نه ڪو سَلجي،
وَڃجي، ووا! وَڃجي.

داستان ڇهون

١- ساهَڙ جا سِنگارَ، اَڄَ لِڪا آهي هُئا،
تَڪا ڪُنْ ڦيڪُون هُئي، تَڪا ٻي پچارَ،
مَلڪَتا مَهِل هُئي، توڙي جي تَوارَ،
مَحَبَّتَ ساڻُ مهارَ، لايائين، لَطِيفُ چئي.

٢- سُهڻيَ کي سِنگارَ، اَڄَ لِڪا آهي هُئا،
ڪُنْ ڦيڪُون ڪانَ هُئي، تَڪا ٻي پچارَ،
مَرڪي ساڻُ مِهارَ، لايائين لَنءُ، لَطِيفُ چئي.

٣- گهيڙ لَنگهئو گهاري، ميثاقا مِهارَ سان،
اَلَسْتُ بِرَ بِڪُمْ؟ قَالُوا بَليٰ، پِرِ اِها پاري،
ڏِسئو، ڏيکاري، پِرت پِريان پيچرو.

٤- 'اَلَسْتُ' اَرواحَن کي، جَڏه چيائُون،
ميثاقا مِهارَ سين، لَڏيُون مُون لائُون،

١٣- ڪاري رات، ڪڪر گهڙو، اُٺيئه اونداهي،
چنڊ نالو ناهِ ڪو، درياهَ ڏرَ لائي،
ساهڙ ڪارڻ سوهڻي، آڌيءَ ئي آئي،
اي ڪم الاهي، نات ڪُنن ۾ ڪير گهڙي؟

١٤- ڪاري رات، ڪڪر گهڙو، نڪا سِٽڪه ساڻُ،
وِجهي ويرم نه ڪري، پريان ڪارڻ پاڻُ،
محبت کي مهراڻُ، سُڪي سڀُ پٽُ ٿيو.

١٥- ڪاري رات، ڪڪر گهڙو، مٿاءِ وسي مينهُن،
هِڪو پيو بيراهَ جو، ٻيو سانپارا سينهُن،
شالَ م ڇڪي نينهُن، گهڙان، گهورِئو جندڙو!

١٦- اوڙ نه پراڙ، ويچاري وهَ وچ ۾!
سُڪي ڌني سُڃرين، ٻيو مڙيوئي تارِ،
تون گهڙ، ڪيم نهارِ، ٻُڏندن سين ٻاجهون ڪري.

١٧- هِن پارِ، نه هُنَ، ويچاري وهَ وچ ۾!
نيڇ نهاري نه گهڙي، تِه ۾ پئس تَنَ،

دلو دور درياه جو، اوڏاهين آيو،
جيڪين هادي هلايو، سو پاري منڊ پاتار ۾.

٩- 'اَلَستُ' اَرواحن کي، جڏهن چيائين،
هو من ڪايو مهار ڏي، سُهڻي سدائين،
جيڪين آيس اوڏاهين، سو پاري منڊ پاتار ۾.

١٠- 'اَلَستُ' اَرواحن کي، جڏهن جاڳايو جليل،
سئين راه، سيّد چي، سوناُئون سبيل،
وحدت جي وادي ۾، ڪوڙين کي قليل،
درياه جي دليل، لوڙهي لهوارا ڪيا.

١١- ڪامان، پچان، پڇران، لچان ۽ لوچان،
تن ۾ تنس پرين جي، پيان نه ڍاپان،
جي سمنڊ مَهَه ڪريان، تو ۽ سُر ڪيائي نه ٿيي.

١٢- ڪامان، پچان، نه مران، سڙان ساري رات،
پن پاڻي کي وجهي ڪر پرين جي تات،
سيڏون سنڌيون سڄڻين، اُيرن آڏي رات،
نه ڪين همت نه سات، ڏيهاڙئو چنگ چڙهان.

٢٤- سُکيَ جي سانباهِ ۾، ٻُڌين، توءِ ٻُڌُ،
ڪَکَ، ڪانڊيرا، ڪانِيُون، ميڙي ٻَڌُ مَ مُڏُ،
نَڪو ساهَڙَ سَڌُ، نَڪا سُڃي سُوهَڻي.

٢٥- جي تو ٻيهَت پاڻيا، سي آيَئُون آهينِ،
نِئو مَنُ لائينِ، پِريان سَندي پارَ ڏي.

وائي: ويٺي ڪِينَ وِساري، مُحَبَّت وِڌڙِي ماري،
ديواني، يارَ! وو! مَستاني؛ دِلبَرَ! جاني! وو!
لا! ويٺي ڪِينَ وِساري.
جهِ کي سِڪَ ساهَڙَ جي، سا گهايِل گهَرِ نَ گهاري،
لا! ويٺي ڪِينَ وِساري.
ڏَمُ ڏُهيلو ڏُکِئو، سِرَ ۾ سؤنٺا ماري،
لا! ويٺي ڪِينَ وِساري.
ٻيلي پاسِ ٻُرَنِ جي، تَنِ کَرِڪنِ وِڌِيَسِ ڪاري،
لا! ويٺي ڪِينَ وِساري.

اَلَڳهه ساڙ اُمَّن، آرا ڪهه اڪاريين.

١٨- سَهَسين سائَر ٻوڙيون، مَدَ ٻوڙئو مِهراڻ،
وَه وِڃائيو پاڻ، هَٺي ڪَنڌَ ڪَپِنِ سيِن.

١٩- سَهَسين سائِرَ ڳَجَنِ، تَوءِ سَهَجَ نَه مَٿي سُوهَٺي،
نَه ڪي نِيهَه ڇِڄَنِ، پِر تَهِم پِرِيَنِ جي؟

٢٠- سُپيِرِيان جي تُرَهي، ٻُڌين، هَمَتَ مَ لاءِ،
صُباحَ تان چُنداءِ: "اَسان تو اڪارِئو."

٢١- سُپيِرِيان جي تُرَهي، ٻُڌين، تَوءِ مَ لَڳُ،
جي پايين پِرِي مِڙان، تَه پُوُرَ اَٿَي وَڳُ،
پاءِ تيڏاهِم پَڳُ، ناهِ جيڏاهِم نِجهرو.

٢٢- سُڪِي جي سانباهِ م، جُڙهه ٻُڌِيون جي،
ساهُڙ تَنِين ڪي، بيلي ٻنين ڪَنڌِيين،

٢٣- سُڪِي ٻُڌَنِ جي، ساهُڙ ساٿِي تَنِ جو،
لَهرِنِ سِرِ، لَطيفُ چئي، ڪُلَنِ چاڙهئو ني،
جي پُڄَنِ پَنڌُ پَري، تَنِ اماٺِي اورهُون.

٣- ڪانڌي ڪنگ ٽِئاس، وهڻ جنازو سوهڻي،
ٻگها جي ٻيڙن جا، ڪُلا تن ڏناس،
اکيين مَلڪ ڏناس، توءِ مَن ڪايو مهار ڏي.

٤- اِيو تِڙ مهار، ملاحن سَڏ ڪري،
آئُون پڻ وِجهان هٿڙا، اَئين پڻ وِجهو ڄارُ،
گهوريون ڪارُنيارُ، مان ٻِڙنهون سُپرين.

٥- مهارُ ملاحن کي، اِيو آڇي اَڇ،
آئُون پڻ وِجهان هٿڙا، اَئين پڻ وِجهو وَڇ،
سَندي ڪُن ڪَڇ، مان هُونِ سَلامت سُپرين.

٦- مهارُ ملاحن کي، اِيو ڪري سَڏ،
ادا! اِنهين پار جا، موڙي اچو مَڏ،
وِنا جي وَهَ گَڏ، هَلو تہ ڏوريون اُن کي.

٧- ڪَنڌي جهلئو ڪانہ، عاشق اِيو آهون ڪري،
تو ڪِنءِ ٻوڙي سوهڻي؟ ٻيلي! مُهجي ٻانہ،
دَرِياهَ! توکي دانہ، ڏيندس ڏِينهَ قيام جي.

بيلي ٻنهين ڪندا ڀين، مُحبّ منهُون تو چاري،
لا! ويني ڪين وِساري
هر هُنگارون، ٻون پُڪارون، تنهن تن دوس توواري
لا! ويني ڪين وِساري
هُوءِ جا ڀِڪ ڀرين جي، آهيان ته آساري،
لا! ويني ڪين وِساري

داستان ستون

١- تنهن نه گهڙي تُون، توءِ من ڪاڏو مهار ڏي،
ڏاڍو ڏور ڏرياهه ۾، سِڪڻ وڏو سُور،
من ۾ موج مهار جي، پهس پريان جو پُور،
بيلي ٻنهين ڪندا ڀين، نت نهاري نُور،
منجها جر ضرور، ڪجي ڪي ڪوم نبي.
٢- ٻوڙيين، چاڙهيين تُون ڏٺي! ٻي جو ڏعوي رسي نه دم،
هن مهجي حال جو، منهنجو ني معلم،
رک پيلي جو پورم، جو اچي ٻنو اجهورن ۾.

اَندرُ آئينو ڪري، پرِ ۾ سو پسيج،
اِنهَن راهَ رميج، تہ مُشاهدو ماڻبين.

١- هاري! رکج حقُّ، سانپارا ساهڙَ جو،
خوابَ، خيالَ، خطرا، تنين ڏيج ترڪَ،
ڪرين غيرَ غرقُ، تہ مُشاهدو ماڻبين.

١- سانپارا سيئي، تَنُ جنين جو طالبو،
مَنُ پريان نيئي، ٻجهيو پارڻَ ڳري.

١- ليا ڏِنم لارَ، سانپارا ساهڙَ جا،
هيُون همتِ نہ وندري، ڏراڙَنئُون ڏارَ،
مُهجو مَنُ مِهارَ، ٻجهيو پارڻَ ڳري.

ائي: آيل! اَمڙِ! ني جيان، لا! جي سارِ يئمِ سُپرين.
ساهڙَ مٿاءِ صدقو، ڏهين ڏمَ ڏِيان،
لا! جي سارِ يئمِ سُپرين.

مَٿا ماڪَ هيڪڙي، اُملَ اَٿَ ڏِيان،
لا! جي سارِ يئمِ سُپرين.

٨- جِتي ٻيڙ ٻڙَنِ، ٻِڙيُون ٻُوڙِنِ ٻواڙِيُون،
تانگ نَہ لَڌي تارُئين، مَڇُ نَہ مانگرِنِ،
ڪَنڌِيَ اُيا ڪيتَرا، سِيٽايا سَنڱَنِ،
تُون ڪِنءَ تَنِ تَرَنِ، اچڻو اَساري! گهڙين؟

٩- ٻيڙيُون ٻِڙ دَرياهَ، پَسُ! جي پارِ پُونديُون،
ٻَڌُ تَوَڪُّل جو تُرهو، آهَرَ ساڻُ اللهَ،
جَنِ جي ساهڙ ساڻُ صَلاح، سي ڪِين ٻُڏَنديُون ڪَڏهِن

١٠- سانپارا سَڌَ ڪئو، اُيا چُونمِ: ”آءُ“،
هِڪُ نِڪوئي تارِ وَهي، ٻِئو لُڙُ لَهرِيُون ۽ واءُ،
ساٿِي جَنِ اللهُ، ٻُجهان، سي نَہ ٻُڏَنديُون.

١١- سانپارا سَڌَ ڪئو، اُيا چُونمِ: ”اَچُ“،
هِڪُ نِڪوئي تارُ وَهي، ٻِئو هَمَت ڪَميٽي ڪَچُ
ساٿِي جَنِين سَچُ، ٻُجهان، سي نَہ ٻُڏَنديُون.

١٢- هارِي! حَقُّ رَکيجِ، سانپارا ساهڙ جو،
خوابَ، خِيالَ، خَطرا، تَنِ کي تَرڪُ ڏِئيجِ،

۵- آهيين هٿ اماڻ، ٻڌ ٽُرهو ٽارِ جو،
لهريون، لڙ، لطيف چئي، جهليا جنگ جوان،
اونهي ٽُڙ آڳهتيا، آڏي پائي آڻ،
جي پٽيا مُهِ مهراڻ، تن پانڌين پيٽ نه اُجهي.

- ڪچو ڪان ڪنيار، اوڳي! ڳنئو اُتيين،
ڪِ تو ڪنين نه سُئي؟ پيلي ٽي پُڪار،
لوڙهيا لڪ، لطيف چئي، ڪوڙيين ڪارُنيار،
اُڪاريين، آڏار، آرا آڪي واريين.

- ڪچي ساڻ ڪهي، پڪو پڇي نه سُوهڻي،
لنگهئو لڙُ، لطيف چئي، وچارِنِ وهي،
سا ڪِنءَ نيهُه نهي؟ جه ڪي نيهَه نڌو ڪٽي.

- اُونهي ۾ اوهري، ڪهي ڪچي ساڻ،
سُپڪ جو، سيد چئي، پڇي نه پرياڻ،
عشق واريون، عبداللطيف چئي، سڌ نه ڪٽن ساڻ،
جنين پاسي پاڻ، سي اوتر اُڪتيون.

اَچين، عَبدُاللطيفُ چئي، ٿ، جانبُ! نمتُ جيان

لا! جي ساريندم سُهرڻ

داستان اٺون

١- ٻُڌَندي ٻوڙَنِ کي، ڪي هاتڪَ هَٿَ وِجهنِ،
پَسو اَنڌَ، لَطيفُ چئي، ڪيڏي کي ڪَکَنِ،
ٽوڪي ڪَندي ڪَنِ، ناتَ سائُنِ وَچنِ سِير ۾.

٢- ڪَڇي ڪاني ڪانهَ، ٻُڌا ڪَڏي بارِ مان،
يا لَنگهائي، لَطيفُ چئي، يا ڏُرِ نا ڪَري دانهَ
ڪَما حَقُّهَ ڪَکَنِ جي، آهي ڳالِ اَڳانهَ،
جيڪين ڏي ٻُڌَنِ کي بانهَ، ناتَ سائُنِ وَچي سِير

٣- جان ڪين ڪَندي ڪانهَ، تان تائي ٻَڌج ٽُرَه
هَٿُ پِرِيان جي هَٿَ ۾، ٻي کي ڏِجِ ۾ بانهَ،
سَندي ڪَپرَ دانهَ، ڪ تو ڪَنين نَه سُئي؟

٤- هاوا ٽا هُلَنّ، ڪَپرَ ڪارَ نيارَ جا،
لَهرِ يون، لُڙَ، لَطيفُ چئي، پيلي پَي پُلَنّ،
جي ڪَڇي ساڻُ ڪَهنِ، آڪو تَنِ اوباهيين.

جي جَنين جا جَمّ، پَڪا سي پُڄنديُون.

١٤- پَڪا رَچ ڪُنڀار جا، پَڪي نِيهائين،
مُون ڪي تنائين، پيلو پاڳي آئيو.

١٥- ڪَڇي ڪَٽُ نہ جهلئو، پيلو پئو پُري،
سارَ ڇَڏِ پائين سِير ۾، بانهُن ڪان ٻُري،
لَٽي لَهرِيُون ويئيُون، ڇوڏاري ڇَري،
هيَڙي مَنجهہ هُري، ماهيَت مَلَڪُ اَلمَوت جي.

١٦- ڪَڇي ڪَٽُ نہ جهلئو، پيلو پئو پَڇي،
ماهيَت اَلمَوت جي، مَنجهہ وُجُود وَڃي،
ساهَڙَ ڪي سَڇِي، آڪي جي اَحوالَ جي.

١٧- ڪَڇي ڪَٽُ نہ جهلئو، پيلو سهي نہ پَرُ،
هَٿين، پيرين، آڱرين، بانهُن ڇَڏِيو ٻَرُ،
ساهَڙَ! سگهو وَرُ، پيئيس مُنهن مهراڻَ جي.

١٨- پيلي پُلائي، پَسي ڇِٽ ڇَري ٿِيي،
"ٻَرَ! ٻَرَ! ٻُڌي سُوهَڻِي!" وِيرِن ۾ وائِي،

۹- اَنگَ پَسي رَنگَ، ڪِنهِن ڪو جو دَورُ دِلي،
ٻر! ٻر! ٻيلي نَه ٿِئو، ڪَڇو مَنجهه ڪِلي،
ٽَران ٿي ٽارِ ڳَهِڻُون، ٿُهجي، ٻَڪر! ٻلي،
سو ميهارِ وِرِ مِلي، آهيان جهجي آسَري.

۱۰- پايُمِ نَه پيلو، مُنکي ڏاءِ ڏُٽارِ ئو،
آڪي مَٿي اُسَري، رُوحَ ڏِٺو رِيلو،
ٽيلاهِمَ ويلو، پِٺُمِ واهُڙَ وِچ ۾.

۱۱- ڪَدِئا جي ڪُلالَ، سي پَسي خالَ خُوشِ ٿِيي،
پاڙِيَ چِٽَ پُسائِيا، ڏاءِ نَه جهَلي ڏَمالَ،
سُپَڪَ پانيان سُوهَڻِيَ، جوڙَنَ جي جَمالَ،
آڪي جا اَحوالَ، مَعلُومُ ٿِئا مِهرانَ ۾.

۱۲- ڪَڇو، ٽان ڪوهُ؟ پَڪو نَظَرُ پِرِينَ جو،
ساهُڙُ مُهجو سُپِرِينَ، ڏَمَ ڏِنيئي ڏوهُ،
جي ڇِنُو، جي ڇوهُ، نَه پُورِيندِيس پارَ مَٿي.

۱۳- آڪو نَه آڪو، ڪَڇو آيُمِ ڪَمِ،

ساھڙَ جي صلاحَ، تَنَ کي ڪَڏي تارِ مان.

٢٤- تَنَ کي ڪَڏي تارِ مان، صُلحُ ساھڙَ جو،
اِت آڏو اَچي ڪِينَ ڪِينَ، ٻِليھو ٻِي جو،
ميھَرَ! ڪِجِ مُھجو، ڪو اوڪُرُ ڪِھِين آرَ تان.

ائي: مُون پارِيڇيَ سارَ، آئُون جا وِيندَڙي وَتِ وِچارَ،
ڏَمُ مَ جاڳِي، لو! مُون پارِيڇيَ سارَ.
مُنکي ٽِتي ميڙِيِين، جِتِ ڪُنڍِنِ جي قَطارَ،
آئُون جا وِيندَڙي وَتِ وِچارَ.
ٻُرَنِ ٻيلاين جا، سانيارا سَنيارَ،
آئُون جا وِيندَڙي وَتِ وِچارَ.
وِچُ مَ ٻوءِ وِصالَ کي، سَٻاجها سَتّارَ!
آئُون جا وِيندَڙي وَتِ وِچارَ.
گَھرِ گَھرِ گِلا جا وَھِي، پاڙي پَنڌ پچارَ،
آئُون جا وِيندَڙي وَتِ وِچارَ.
تاڪِنِ تَڪي آھِيان، سِگھو رَسُ، سَھاڙَ،
آئُون جا وِيندَڙي وَتِ وِچارَ.

ڪَڇي ڪيرائي، لالَ لَهرِن وِچ ۾.

١٩- ٻَڪو ڪَٽِيج پارَڻ سِين، ڇِڳُون ڇِنائي،
ڪَڇو ڏيج ڪُلالَ کي، مَٽُ تي موٽائي،
سو سُرڻ هيِين سِين، سُوهَڻي! جيڪِين فائِقُ فرمائي
مُون مُنجهائي، مارِينٺِي مِهراڻ جِيُون.

٢٠- ڪو جو وَرِئو واءُ، جِن ٻَرُ ٻانهِن ڇَڏئو،
اَگِي اِنَ تَرِڙاءِ، اُنڌاهِيائي اُڪران.

٢١- هَٽَندي ٽَڪَر هُٽَ، هيَڙِي حُجُون ڇَڏيُون،
لَکُ لَهرِن گَڏئو، مَوجُون وَرِيُون مَٽَ،
نِيمَ ڪُن قُوَّت، پِرُ، پَلِيرا سُپرِين.

٢٢- هيَڙي حُجُون ڇَڏيُون، قُوَّت رَهِيَم ڪانَ،
مُون تي مونِج، مُون پِرِين! ساهَڙَ جامَ سُڄاڻَ!
آهيان گَهٽُون اَجاڻَ، پِرُ، پَلِيرا سُپرِين!

٢٣- پِرُ، پَلِيرا سُپرِين! پَلا ۾ پِيراهَ،
تو رِ تارِي ناهِ ڪا، والِي! تو رِ واهَ،

وڃان ڪين ورِي، هُند رِء ڇڏِي رهي رهان،
ڏُنهي ڀاسِي دوس جي، ماڳهه پُٺان مري،
صورت نه سُنهه ڪا، ڪِيس ڇت ڇري،
وِصالا فِراق جِي، سُڃي ڳالِ ڳري،
تيلاهِم تري، مُنهه ڳِنئو مونئو وڃان.
جي قيام مڙن، ته ڪر اوڏا سُپرين،
تهان پِري سڄڻ، واڌايُون وصال جيئون.

آئُون ڪ نه جاڻان اِيّ؟ ته جر گهڙيي جوکو ٿيي،
قضا جا ڪريم جي، تهه ڪان ڪنڌ ڪِي بو ڪِيّ؟
هڪ لِکيي، بي نيهه، آئِي اولِيس اول ۾.

نه ڪانِي نه ڪانهه، نڪو ڏوهه قلم جو،
انگ اُتيئي لکئو، جت نه وسي بانهه،
ڪه ڪي ڏيان دانهه؟ قضا قلم وهائيو.

تڙن جا طعنا، سهڪا ڏينم سرتيون،
ڏرياهه ديوانا! سُڻ حقيقت حال جي.

داستان ٽئون

١- جر ٿر لک لوار، وڻ ٽڻ وائي هيڪڙي،
سڀئي شيءِ ثنا، سوري سزاوار،
هَمه منصور هزار؛ ڪهڙا چاڙهڻو چاڙهئين؟

٢- سڀِت ٻچار پرين جي، سڀِت هوت حضور،
مُلڪ مڙو منصور، ڪهي ڪهنده ڪيترا؟

٣- لهرن لک لباس، پاڻي پسڻ هيڪڙو،
اونهي ته عميق جي، واري چڙهِ وماس،
جت ناه نهايت نيهَ جي، ڪوءِ اُت پڇي ڪاس،
ترن جي تلاس، لاه ته لالن لڳ ٿيين.

٤- مرج وٽ مهار، متان موٽين، سوهڻي!
ساهڙ جا سنگار، متان ڏم ڏيکارئين.

٥- چوندم جي هيڪار: ”مر وڃ موٽي سوهڻي!“
ڏنهي پاسي دوس جي، گهاريان سڀ جمار،
بانڌ ٻِيا بيهار، هُند نه لڳين لائيان.

سِڪَ ٿُهجِي، سُپِرِين! اَندَرِ ٿِي اُجهَلَ،
ڀَڙَڪئو ٻاهَرِ نِڪَرِي، ڪُوڙِي ڪانئي ڪَلَ،
رِءَ سيراهِي سَلَ، مُون کي ڏِنا سَڄَڻين.

سِڪَ ٿُهجِي، سُپِرِين! اَندَرِ ٿِي اُجهاڳَ،
مَنجهِين پِرِئا ماڳَ، پَلَٽِئا پارِيُون ڪَرِي.

ڪِينَ تَران، ڪِينَ تارِ مُون،
ڪِينَ سَگهان، ڪِينَ سَگهُ،
آڏو ڏيهِ مَ لَڳُ، مُون هيڪَلِي، وَلَها!

سِڪَ سِڪَندِيَن لاهِ، وِڇوڙَئا ميڙَ پِرِينِ،
ايڏِي سَگهَ، سَچا ڏَڻي! توهِمَ کي جُڳاءِ،
تَنُ جَنين جو طالِبُو، مِهرَ تَنين کي پاءِ،
ميڙائِي جو، ماءِ! ڪانگَ لَوَندو ڪَڏهين؟
ڏِني ٿَئَمِ ڏِيهَ، ڪَهُ جاٽان کهڙا پِرِين؟
نيڻَ پَرِجي نيهَ، پَلَٽِئا پارِيُون ڪَرِي.
ڏِني ڏِيهَ ٿَئامِ، ڪَهُ جاٽان کهڙا پِرِين؟

١١- تَران لَءِ طَعني، مٿي وَهَ واڪا ڪِئو،
آٽي وِتِيَسِ آرَ ۾، دَرِياهَ ديواني،
قَلَمَ جي ڪاني، آٽي اوليَسِ اوَلَ ۾.

١٢- ٽُران تان مَران، ڦَران تان وَهَ وِتِرو،
هيَڙي ۾ هوتَنِ جا، اَچِنِ گهوڙَ گهٽان،
پَسو پاڙي وارِيُون، ڏِسيو ڏُوهَ ڏَران،
وِڃا ڪِنءَ ڦَران؟ ڪنڌي مُهجو ڪارِٽي.

١٣- نَڪو سَنڌو سُورَ جو، نَڪو سَنڌو سِڪَ،
عَدَدُ ناهِ عِشقَ، پُڄاٽي پارَ لَهي.

١٤- عَدَدُ ناهِ عِشقَ جو، سُٽي ٿِيُ ساٽي،
ڪانِهَ پُڄاٽي، مَهِدا، مُنڌَ! مِهارَ جي.

١٥- سِڪَ ٿُهجي، سُپِرِين! جِنءَ ٽَران تِنءَ تارِ،
تُنهِنجو رِهِئو رُوحَ ۾، تُنهِنجو اَکِئا بارِ،
پِرِين! ٿُهجي پارِ، مُون واجهائِندي وَرَهَ ٿِئا.

١٦- سِڪَ ٿُهجي، سُپِرِين! ڪِهي ءِ ڪوري،
سَگهان نه چوري، ڏاڍو نِيرَ نِيهَ جو.

ڪُهه آئَڻُ! ٻَنِ جيڏِيُون! ڏيرِاٺِيُون ڏُٺارِ!

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

پَڪو ڪَٽِجِ پاڻَ سيبِن، ڀِرِيِن ٿُهجو پارِ،

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

وِيندي وانارُئَنِ کي، پَٽَيِ ڪيمَ پچارِ،

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

پُنديين مُهه مِهارَ جي، ڏَمَ وَتِ ڏِيهه مَ گهارِ،

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

ساهَڙَ کي، سُڻُ، سوهَڻي! ٻِچَلِ آڏي پارِ،

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

تارِ تَرَنديين، لُڙُ لَنگهنديين، عِشقَ جي آڌارِ،

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

پانڌُ مَ ڇَڏِ پِرِيَ جو، پِهين جي پاتارِ،

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

ٽُندو سَڌُ ساهَڙَ جو، توڏي! ٿِيءُ تيارِ،

تِرِڪَڻِ آهي تَرَ ۾.

وَلِ جنءِ وَرِيامِ، گُمُدَرُ غَمَ پِرِيَنِ جا.

٢٣- ڏِني ڏِيهَ تِڏامِ، ڪُڪُهُ جاڳان کھڙا پِرين؟
سُهڻين سِڄُ اُلهي، واجهائيندي وِيامِ،
تِنين سالَ تِڏامِ، جِنين ساعِتَ نَه سَهان.

٢٤- گُهرُ، نَه وَرُ، نَه وَتُ ڪا، آهِمِ مَنّ مِهارُ،
لِن اوسيڙي اُتيانِ، سَنجهي ڪَري سِنگارُ،
پِرين! تهجو پارُ، پَسان مان پَرَ ڪَهِمَ.

وائي: هوئِجِ هُشيارِ خَبَردارِ، تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
ڪَڏُون، ڪُوبا، چِڪَ، چِڪَنديُون، تان ڪِينَ نَڻي نِهارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾
آڏي سي آڪُڙنديُون، اُکيُون جن ڪِپارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾
مُون سو مَلاحَنِ کان، تَڙَ اُٽانگا تارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾
هوتُ هَلندِيَن کَنئو، وِهَڻُ، مَندَ! وِسارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾

جي ٻُسي مُنهُ مِهارَ، نہ سِگهيائي سگهي تِيي.

٦- مَتان گهِڙين، سُوهَڻِي! اَڄُ دَرياهَ ۾ دَمُ،
ڪارِيَ راتِ ڪُنَنِ ۾، ڪِهڙو اَٿئِي ڪَمُ،
مَتان جاڳِي ڏَمُ، پُڇِي پاڙِي وارِيِن.

٧- پُڇِي پاڙِي وارِيُون، ڪوهُ ڪَرِيندو ڏَمُ؟
ڪارِيَ راتِ ڪُنَنِ ۾، آهِ ڪاڏِيارِنِ ڪَمُ،
هِيءُ هَڏو ۽ چَمُ، گهورِئو مُحِبَ مِهارَ تان.

٨- ڏِيهاڙِي ڏَمرُ ڪَرِي، مَٿي مَحَبَّتَ مُون،
تہ ڪِي اَچِي تُون، پِرِيَمِ! ڪوهُ نہ پَلِيِين؟

٩- جان جان هُئِي جِئَرِي، وِرچِي نہ وِيئِي،
وَچِي پِنُ پِيئِي، سِڪَندِي ڪِي سَڄَڻين.

١٠- جان جان هُئِي جِئَرِي، وِيئِي نہ وِيسانڊِ،
لُڙهِي لَهرِنِ پانڊِ، مُيائِي مِهارَ ڏِي.

١١- وِرُ اُنداهِي راتِڙِي، چانڊوُڻِيَ چانڊا،
اورِي مِهارا، مُنهُ مَ ٻُسان ڪو ٻِئو!

ابيات متفرقه

١- ساهڙَ ڏارا سُوهَڻيِ، اَڌ وَٽِي آهي،
ڪُنڍيُن جو ڪاهي، پاسي تهين پاڪَ ٿِئي.

٢- ساهڙَ ڏارا سُوهَڻيِ، نِسوري ناپاڪَ،
نَجاسَتَ ناهِ ڪَري، اُنِين جي اوطاقَ،
هوءِ جي ڪِيرَ پِياڪَ، پاسي تَنِين پاڪَ ٿِئي.

٣- ساهڙَ ڏارا سُوهَڻيِ، هِيَ ٿان جُنبي جوءِ،
هِنَ پاڻيءَ سِين پاهِجو، مُورِ نه مَٿو ڌوءِ،
جي پِرِيَ پاسي هوءِ، نه ڪَرَ تونِڏيَ تُڙُ ڪِٿو.

٤- ساهڙَ ڏارا سُوهَڻيِ، هِيَ ٿان جهُڪي زالَ،
تونِڏيَ تَپُ شُرُوعِ ٿِئو، هَيءِ! هِيڻِيَ جي حالَ،
جَڏي رِءِ جَمالَ، اَگهي ٿي آهُون ڪَري.

٥- ساهڙَ ڏارا سُوهَڻيِ، آهي مِ آزارَ،
ڏَمَر پاسي مِ ڏُکَندو، صِحَتَ وَتَ سَنگهارَ،
تونِڏيَ سَندي تَنَ جي، دَوا مِ دِيدارَ،

دامَنَ ڀيڙيِ، چنگُلُ ميڙا، روزَ قيامَتَ تائين،
پيرُ اَسانڏا حضرَتُ ميران، ڪُلَ دِي آسَ پڄائين.

ائي ٢- توکي مڱان جو تون آهيين، ٻئو دَرُ ڪونہ سُڃاڻان،
اِلاهي! عِنايَتَ سين تواز ين نماڻا،
اَنڏا ڪَرين اَڱڻ ۾، ڪوتائين ڪاڻا.

ائي ٣- نهين نهين ميڙي وَسِ،
وو! بِنا دِلبَرَ هيَ دِلِ ماندي.
سڪان ٿي سَنگهارَ کي، باب نہ مُهجي بَسِ،
مُنکي مَت مِهارَ جي، ڪانَ اچي بي ڪَسِ،
دَردَ دَسي آهِيان، دَردُ مُهين جو دَسِ،
سُکُ نہَ ٻئي سوهَڻي، ڏکُ ڏکيَ کي ڏَسِ.

ائي ٤- لَڙڪي لَنءَ نہَ سُڃاتو، راند ياپائين راز کي.
اَندو اُلوهيتَ کان، آهي لاءِ اماتو،
صُباحَ سو نہَ شُمارَ ۾، ليکڻا جو اَڄُ لاتو،
پيِمَس ڪاڻ ڪَريمَ سين، نِعُس نمرودي ناتو.

١٢- سَدا پُڇ مَ، سُوهڻي، اُنداهي اَڌ راتِ،
پِريان ڏي پِرڀاتِ، وانءُ ڏِينهاري ڏيهَ کي.

١٣- سائرَ ٻوڙي سُوهڻي، نَه ٻوري نَه ٻَڌيَ،
اَکِنِ مَنجهه اُڪنڊَ، مُيائي مِهارَ ڏي.

١٤- ساهڙُ سُڪي مِ ٿئو، پاڻي مَنجهه پُنو،
سَندو ڪَچَ ڪُنو، تارِ تَرَندو ڪيترو؟

١٥- ساوڻَ لهريُون، تَرَ واري، تِرَ وارَ،
اِنهائي اُپارَ، مُون سين پَلي پالَ ڪئا.

١٦- نَه مُون نانا ڻئا ڪَتئو، نَڪين ڏاڏا ڻئا،
پِرين جي پارا، مُون سين وَڏائي وَڙَ ٿئا.

وائي ١- ڪُهه جا ڻان ڪيڏاهين؟ مُهجو تَنُ تَڻي تيڏاهين
سائين نيڻين نيهڙو لڳائي وِڌَڙ
جيڏاهَه عالمَ آسَرو، مون پُڻ آهي اوڏاهين،
ڏُنهي دوستَ مهارَ جي، ڏيهي جنءَ ڏنائين
ساري سُپيرين کي، رَهه پِرِ رَتُ رُنائين،

سُر سهڻي

ڏکين لفظن جي معنيٰ

I، ١. وَه = درياه جي وهڪري ۾؛ تک = تيز رفتار، جنبش، جذبو؛ واهڙ = ننڍو وهڪڙو، درياه جو قاٽ، جو ٻڻ پاڻيءَ جي چڙهڻ ويل تکو وهندو آهي؛ تک = وهڪرو، جذبو؛ نرالي = نرالي قسم جي، عجب رنگ جي؛ عميق جو = اونهو، سچو؛ خلوت = ايڪانت، شانتي، دنيا کان ٻري، نويڪلو؛ خيالي = خيال هڪ هنڌ لڳايو ويٺا آهن، فقط محبوب ئي من ۾ آئن؛ وارين = شال موٽائي وٺي اچين؛ هيڙو = دل؛ جنين = جن؛ هٿ ڪيو = قابو ڪيو.

I، ٢. اَنڌيءَ = پرينءَ ۾؛ وَچڙن = ننڍيون مينهون؛ ڪنڌيءَ = ڪناري تي؛ ٽنگيان = گهيڙ، گهاٽ؛ لهي = گهنجي؛ تک = تيز رفتار؛ صورت = تصوير، نظارو، چٽ؛ ساهڙ = محبوب، ميهار؛ ڏيل = جسم، شڪل؛ ڏک = چٽيل ڏکيل؛ واهڙ = تکو وهندڙ درياه؛ وک = پرانگهه؛ سانيارا = ساموهون، اڳيان؛ سپرين = محبوب، پرين، پريتم.

I، ٣. واهڙ = وهڪرا؛ نوان = تازا، نول، هاڻي شروع؛ وَه = سچو تکو وهڪرو؛ اڳي ٿيو = اڳيان آهي، جنهن

وائي ٥- وَڃي سا راتِ وِهاڻي، رِءِ پَسَڻَ پِرِينِ جي!

هِهَڙا اوڏا سُپرِين، تو ڪِنءِ ننڊَ رِهاڻي؟

وائي ٦- مُهِنجِيُون سَيبتُيِ، آيَلِ! ماءِ! مَن مُرادُون پُنِيُون

جهِڙِي پِرِيان ڳالِڙِي، تِهَڙِي ٻِي نه ڪاءِ،

ڪِجي تان ڪوڙُ ٿِيي، سُڃي تان سِيباءِ،

وَهُ داتا جي دَرَ ٿِي، شُڪُرُ جِه جُڳاءِ،

ڪانِه حَدَ حَمدَ جي، ته ڪَرِيان لالَنَ لاءِ،

ڳِڻِئو ڳُڻِيان ڪيتِرِيُون، وَڏِيُون وَڏاياءِ؟

سو مُون هَتان نه ٿِيي، جيڪِين تو جُڳاءِ،

تو سَڄِڻُون، تو سَندِيُون، سِڪَنِ توهِين ساءِ،

اَڄ تُهجي اِڃيُون، لوچِنِ توهِين لاءِ،

دِلِ دانُهنِ ري نه رَهي، مُونکي ماڻ جُڳاءِ،

آهيان؛ صباح = صبوح جو؛ سڀيئي = اهي سڀ، جي سهڻيءَ
جهڙي سڄي سڪ رکن ٿيون؛ ڀسڀيون = ڏسڀيون؛ پاتار
۾ = درياه جي پيٽ ۾ هيٺ پيل، سائينءَ صدقي قربان
يا فنا ٿيل.

I، ٩. ڪنڌي = ڪناري تي، ٻاهر، پريان؛ اُپيون =
بيٺيون؛ ڪيترين = گهڻيون؛ ساهڙ ڪن = پرينءَ
ميهار سان سڄي سڪ جون حامون هڻن؛ ڪنين = ڪن
کي؛ سانگو = خيال، ڌپ؛ گهوريس = قربان يا صدقو
ٿيس؛ ڪٿو = ڇيو، سمجهه؛ گهڙن = پاڻيءَ ۾ گهڙن؛
گهاگهائي = بي ڊپو، بي فڪر، مرڪي، خوش ٿي،
هيج مان.

I، ١٠. وڻن وينا ڪانگ = ڪانو وڃي وڻن تي گهر
آرامي ٿيا؛ وڃڻ = نپهري؛ ويلا ڪري = پوري ٿئي؛
ختم ٿئي؛ ٿيون پهر پورو ٿئي، شام ٿئي؛ سڻي = ٻڌي؛
سانجهيءَ ٻانگ = مسلمان ڏينهن ۾ ڇهه ڀيرا ايشور جي
اُپاسنا ڪندا آهن، جن مان هڪ سج لٿي مهل ڪئي
ويندي آهي؛ سيئي = اهيئي؛ ڍونڍي = ڳولهي، ٽاڻي؛
سانگ = مڪان، هنڌ، جايون؛ ساهڙ = ميهار، سهڻو سردار؛
سپرين = پريتم، پيارو.

I، ١١. ڀون = گهڻو، جهجهو، گهڻا ڀيرا؛ ٻنگ = درياه
جو وچون وهڪرو يا پيچ؛ سر = جان؛ در = ۾؛ قدم يار =
يار يا پريتم جي چرڻن يا قدمن ۾؛ فداشد = قربان ٿيو؛

جي پيٽ ۾ نوان چالو ٽيل وهڪرا ڪڍيا، ڪينهن ۾
گهر وڃڻون = گهر ۾ وڃي، ٻري ڪان، پريان ايڇي ۾ گهٽا
ڪريو = ٻاڙون هٽو ٽيون، وڏي حام ليون هٽو؛ سرليون =
اي ساهيڙيون؛ سگهه سوان = دوستيءَ جا دم؛ آن =
اوهان؛ پليو = جهليو، روڪيو؛ گهڙو = درياه ۾ گهڙي پئو؛
گهڙا = دلا.

I، ٤. جيڏيون = اي سرتيون، ساهيڙيون؛ ڏنيان =
ڏسو، صورت پسو؛ جام = حاڪم؛ دل جي ڏٺيءَ؛
سڪ ٿي = مات ڪري؛ سنهون = نماڻو ڪريو؛ ڪانڌن =
پيارن؛ پاسي = گڏ؛ مهائي = مونکان ٿي.

I، ٥. هيڪار = هيڪر، هڪواريءَ، هڪ دفعو؛
پري = ويجهو ٿي؛ گهڙئا = گهڙن يا دلن کان؛ ڏار = سواءِ؛
ڪن = درياه جي لکي وهڪري ۾.

I، ٦. مون جهڙ = مون وانگر، منهنجي نقط (نڪتہ)
نظر سان؛ قر = گهوٽ؛ پيار.

I، ٧. جيڪين = جيڪي؛ ڏنو = ڏسن، جيڏيين =
جيڏيون، ساهيڙيون؛ ورنين = پيارن، مڙسن؛ هند =
هوند؛ گهٽن = گهٽائي؛ گهوري = قربان ڪري.

I، ٨. گهڙن = دلن؛ ترن = درياه جي گهاٽن، گهڙن =
پاٽيءَ ۾ ٻيڙ ٻوڙيان ٽيون، گهٽيئي = جام، گج جيترين،
آن سوهٽي = مان سهڻيءَ وانگر؛ لءِ پريان پيئي = پرين،
محبوب ڪي پهچڻ يا پائڻ لاءِ درياه ۾ ٽوڪي پيئي

سهڻيءَ کي لڳيون)؛ مڙني = ڳڌ ٿيا؛ مڃ = ماڳر مڃ؛ هزار = وڏي (جهجهي) تعداد ۾؛ ڀاڱا = ٽڪرا ٽڪرا؛ ٿنديون = ٿينديون.

I، ١٦. منهُ = وسيلو، واهڻ، مدد؛ جهين = جڏهن؛ مـهُ = منهن، شڪل؛ آهم = مونکي آهي؛ ساهه سنڱون = ساهه يا جان جهڙو پيارو؛ گهوريان = ڇڏيان، آسرو ڀليان.

I، ١٧. گهوريو = قربان ٿيو، ڇڱو ٿيو؛ مزو = پلـي؛ چـوُر = ڀـوڙا ڀرڙا؛ چوڙو = زنانـي ضعيفائي؛ طالب المولاءِ مـزڪـر = ”ڌڻيءَ جـو طـالـب نـر آهـي“؛ ٻوڙو = ڳاهه جو سلو، ڪک، وسيلو، ڏڀ، آڌار، آٿت؛ ٻڏندن = ٻڏندڙن، سچن عاشقن جو؛ ڪوڙ هيو = ڪنو؛ ڏم = سهڻيءَ جو مڙس، ڪميڻو، نفس؛ مهار = سچو محبوب؛ من = ڌيان.

I، ١٨. ٻيڙ = ٻيڻي، مـڙ ٻل؛ ٻاهه = ٻانهين؛ اي = اِها؛ ڀـو = ريت، حالت؛ اَساهم = اَسانجي؛ ٻنان = ٻوان؛ م = نه؛ پاهم = پنتي، ٻنيان، مون ۾ گهٽتائي يا ڪمتي نه ٻوي؛ مون مهار من ۾ = منهنجو من ميهار يعني سچي محبوب ۾ ئي لڳل رهي (آهي).

I، ١٩. ٻاٽا = ٻاڻ، اَنلندو؛ حجاب = رنڊڪ، ٻوجو؛ واجت = آواز، آلاپ؛ وجود = اَندر، دل؛ رهيو = ٿي پيو؛ روح = اَندر؛ رباب = سروندي جي تندن

چہ ہجاشد = نہ چا ٿيو، کهڙي وڏي ڳالهہ ٿي، ڪجه
ہ نہ ٿيو؛ وصل = ميلاپ، ڀرينءَ سان گڏجڻ؛ ڦنگ =
دستور، ريت؛ جمين = جن؛ رنگ = موج جي مهل؛ اَلا =
اي ڏاڍي؛ اڪارين = پار پهچائين.

I، ١٢. و اَمامن خاف مقام ربہ = جو پنهنجي رب
اَڳيان بيهڻ کان ڊڄي ٿو؛ اي = اهو؛ لنگهيائين = لنگهي
ويو، پار ڪري ويو؛ لنگهہ = ڏاڪر؛ سڪندين = سڪن
سالڪن يا عاشقن، سچي سڪ وارن؛ جهنگ = خوف
خطرا؛ جهليندو = منجهائي روڪيندا.

I، ١٣. چوٽو = ڪپڙي جو ٽڪر؛ گهوٽي ۾ گهوٽو =
خيال، ويچار، ڌيان؛ محب = محبوب، پياري.

I، ١۴. ٻوڙيائين = پسايائين، وڌائين؛ دانهون =
ڪوڪون، آواز، واڪا؛ محب = پريتم؛ پاهون = ڀونتي
يا ڇنيان؛ تاڪن = درياه جي جانورن؛ تڪي آهيان =
جي نظر ۾ يا ور چڙهي آهيان.

I، ١٥. الاهي ٿهار = ايشور ٿنهنجي آسري؛ جنگهہ =
ٽنگ؛ جرڪي = وڏي مڇي؛ سسيءَ = سر، مٿو؛ سنسار =
سائي رنگ جو واگهو؛ ٻيڙا = ٻيڙا، مڙئيل؛ چڪ ۾ =
مٽيءَ ۾؛ لڙ = لڙائيل پاڻي؛ لڙيس = لڙهڻ لڳيس
لکين = اَکيچار؛ ڇهٽيس = ڇنڙي ويئيس؛ لوهٽيون =
مڇيون؛ ٽيليون = ٽيلهين جهڙيون گول مڇيون؛ ترنٽون =
مڪان، هنڌ جاءِ، گهر؛ ڏار = ڇڏي آيون (ڇڏي اَچي

اوڙهي = گم يا ختم ڪري؛ لڙ = درياه جي وهڪري
۾؛ پاراان = پرين ير ڪان؛ پري ڪان؛ ٻچي = ٻچا ڪئي.

I ، ٢٥. ڀاڻ = آپو، خودي، هٺيلي هستي؛ وسيلا = دنيوي چترائي يا هوشياري؛ وڃاء = ڇڏ، ترڪ ڪر؛ اُناء = ڪڍ؛ ڀار = مڪان، منزل، جاء.

I ، ٢٦. وسار = ڀاسيرا ڪر؛ لوس = جلدي، هڪدم؛ تار = تکو وهڪرو، وچ سير؛ اُکنڀ = سچي تکي سڪ يا اُڪير؛ آڳهه = سونهون؛ سين = جو.

I ، ٢٧. وسيلي = آذار؛ وانءُ = وڃ - پرينءَ ڏي؛ سائر = درياه؛ پرت = پريت، سڪ؛ ونجي = ڪٺج؛ پانءُ = پير، وک، قدم؛ نيه = سڪ؛ ڳنڍي = ونڌي؛ ڏانءُ = نالو؛ ونءُ = وڃ، اڳتي وڌ؛ پرياڻ = پرينءَ، پريتم؛ ڀار = منزل، مڪان.

I ، ٢٨. لالن = لالڻ، پريتم؛ تنين = تن؛ لڌ = لڌو، حاصل ڪيو؛ عشق = سچي سڪ؛ جنين = جن؛ اڳيئم = اڳيان آهه، رستو ڏکاري ٿو، سونهون ٿي هلي ٿو.

I ، ٢٩. پيلو = ڪچو منڪو يا دلو، دنيوي وسيلو؛ پيري = ڦيرائي، ڦٽو ڪري؛ اُکنڀ = سچي سڪ؛ ڪڙ = رڪ؛ عميق = اُندر.

I ، ٣٠. آڳڪ = وسيلو، آسرو، سونهون؛ محبت = سڪ؛ منءَ = اُندر ۾؛ اُيبون = بيٺيون؛ اوربين = ويجهي، هن؛ ڀار = ڪنڌيءَ، ڪناري؛ ڪوڙيون = سچي دل يا

مثل سندس نالو ٻيو ٿنواري ؛ رءُ = ڪان سواءِ ؛ صواب =
دنيوي نيم يا چڱو ڪم، پاڪيزگي ؛ گھٽوڻي = سبب
گھوريان = گھوري قربان ڪريان.

I، ٢٠. تان ڪين = تڏهن بہ ؛ تر = اَڳتي هل، وڪ
وڌاءِ ؛ هيانءُ = اي دل ؛ اَڪرين = جسماني حواسن ؛
اَدب = ظابطو، جهل ؛ ڏيهاڙي = ڏهاڙي، هر وقت ؛
ڏيان = ڏيندي ٿي اَچان ؛ مهارن = ميهارن جي ؛
ميان = مهندار، سردار ؛ سٺون = سچو، نيڪ ؛ سونهايم =
ڏيکاريم ؛ پيچرو = رستو، راهہ، سڙڪ.

I، ٢١. آسر = آسرو ؛ لا تقنطوا من رحمة الله =
ڌڻيءَ جي مهر مان جو آسرو نہ ڇڏيو ؛ ترهي = ويساهہ،
آسري ؛ تريج = اَڳتي هلج، وڪ کڻج ؛ حبيباڻي = پرين
جي ؛ هيج = سڪ، چڪ ؛ پسين = ڏسنديون، ديدار
ڪنديون.

I، ٢٢. صدق = سهڻي ؛ وسيلا = آسرا، آڌار ؛
سار = هوش، سڌ ؛ سير = وچ درياهہ ؛ رهيا =
رهجي ويا، وئي رهيا ؛ حيلا = دنيوي اُپاءَ يا
ڪوششون ؛ سيلا = هار سينگار، جسماني وصفون يا
هستي ؛ وحدت = ڌڻيءَ سان هڪ ٿي وڃڻ ؛ وڃائيا =
گم ڪيا.

I، ٢٣. تهان = تنهن کان ؛ سدا = سدا.

I، ٢٤. وسيلن = دنيوي اُپاون، ظاهر حيلن

پيچ؛ تڪين = تڪيي؛ تفاوت = دنيوي پرهيزگاري؛ رباب =
واڄو، گانو؛ خدائي = پنهنجو پاڻ؛ خوب = نيڪ، سهڻو؛
لائين = چڻن کي لڳائين؛ لعاب = ڪؤنر؛ پليت = گنهگار؛
پاڪ = وٽندڙ، قبول پوندڙ؛ جنبيو = پاپ ۾ قائل؛
جناب = پليتي، گناه؛ تراب = خاڪ، مٽي، فنائي،
هينائين، ذلت؛ جرڪڻا = چمڪن ٿا، ٻهڪن ٿا؛ جر =
پاڻيءَ، دنيا؛ حباب = ڦوڪڻا، ڦوڦيندا، ڦوٽا، بي بقا؛
هاديءَ = مرشد، گروءَ؛ رڙهين = اڳتي هلين، وک
کڻين؛ ساڻ رڪاب = خدمت يا حاضري يا حضور ۾؛
چور = نفس؛ چڙ = نهايت تيز؛ عقاب = شهباز پکي؛
ديد = نظر، ساڃهه؛ حجاب = ڍڪ، پردي؛ ڪسرت =
نفس کي مات ڪرڻ؛ قرب ۾ = وصل يا ميلاپ يا
مشاهدي لاءِ؛ إدغام = ٻن حرفن جو گڏجي هڪ ٿيڻ؛
إعراب = أعرابيون، لاڪنائون، اچار جون نشانيون؛ فنا =
مات، شانتي؛ فم = وات؛ ڪارڻ = پريتم ڪاڻ؛ ٿيءُ
ڪباب = پاڻ فنا ڪر، پنهنجي هستي وڃاءِ؛ طهورا =
پوتر پاڻي؛ جاوا = أجايا؛ جواب = خيال يا ڳالهيون؛
منيءَ = أڌ ۾، ٻي سمجهه؛ مرض ۾ = تڪليف ويل؛ جاوا
سي جواب = مريض جو اُڦر ڪرڻ.

II، ١. ڪرڳل = آواز، ڪڙڪا؛ ڪوچ = گوڙ، هل؛
ڪن = لڪڙو ڦرندڙ پاڻي؛ جر = پاڻي؛ واڳو = واڳهو؛
جڻائين = جتي؛ سر = سيرُ يا پاڻيءَ حوالي؛

سڪ وارڻون؛ ڪڪر = وسيلا، آڌار، آڌت، اُپاءَ، نمونا؛ نيڙ = نِنڊيِي نهر؛ رءِ = ٻنا؛ ترهي = وسيلي، آسري؛ ٿون = اَڳتي هلن؛ رسائي = پهچائي؛ جهليون = اَڳتي وڌڻ کان روڪيون؛ ڪنن = درياه جي لڪن گول وهڪرن؛ ٻڌن = ياد ڪن، سڪن.

I، ٣١. ٻڌي = ياد ڪري؛ ترهو = دنيوي وچ جو وسيلو؛ ٻار = ٻوجو، رنڊڪ؛ آڪرو = اَڳرو، تيز، تکو.

I، ٣٢. سڪن = ياد ڪن، چاهين؛ ترهو = آسرو؛ جر = پاڻي، درياه؛ جنب = سخت پٿر. (تن کي درياه تري ٻار ٻوڙ سخت پختي پٿر جهڙي زمين تي پنڌ مثل آسان پاسي يا لڳي ٿو.)

I، ٣٣. آڳاه = روشن، پورن، پختا؛ مس = اَصل نه، ڪڏهن به نه، پڻيءَ نه؛ ملاح = ناکئا، ميربحر، سونهان؛ ساهڙ مٿي = ميهار طرف ويندڙ.

I، ٣٤. ساهڙ = ميهار، مالڪ؛ ڏٺي؛ سهڻي = سالڪ، ڳولائو؛ سانئر = درياه، پتڪڻ، ترق، تلاش، جدائي؛ نجوئي = مڙهوئي، خاص، حقيقت ۾؛ ڳجهه = راز؛ ڳجها ندر = اونهو اسرار.

وائي: حساب = ليکي، قاعدي، اُصول؛ هٿڻ = جيئڻ؛ ٻڄ = ٻري ٿيءُ؛ گناه = ڏوه، پاپ؛ ڪرنڌ = ڪيمهي؛ سول = سود، فائدو، مزو؛ ثواب = چڱو ڪم؛

رهبر، گورؤ؛ اُڪاريين = پار ڪرائين؛ اونهي = اونهي درياه، سنسار ساگر.

II، ٧. ماندي = وياڪل؛ دڙڪا = آواز؛ سڏ = بـڏ؛ فريادي = منٿ، پڪار، سڏ؛ فقير = غريب، مسڪين.

II، ٨. دڙڪو = الڪو، خيال؛ سڙڪو = آواز، سڏڪو؛ سنڌو = جو؛ وڙ = مهر، ديا درشٽي.

II، ٩. اوپارن = اُپو وهڪرو؛ باندي = ڪانڌ جا بند؛ ڇپيت = ڏڪ، چوٽ.

II، ١٠. ڏکيون = زوردار؛ تواروُن = آواز، ڪڙڪا؛ مان = شال؛ پڪارون = سڏ؛ لـڪ سپارون = خبر لهه، واهر ڪر؛ لوڏي = لوڏ جي، لهيٽ جي.

II، ١١. جانارن = خوفناڪ جانورن؛ سنڌو = اونهائي جو پتو، اَنت، پورو سماءُ؛ مپ = ماپ، سڌ؛ درندا = خونخوار جانور؛ ورن = والارا ڏين؛ پرزو = ٽڪر؛ قهر = ظلم؛ ورن = موٽي اچن، واپس اچن؛ اَٽنارن = جن کي ڳڻي نه ايندو هجي.

II، ١٢. درهڙ = سخت گوڙ؛ ڏنس = ڏماڏم؛ لوڙا = ڪڙڪا، آواز؛ سيٽا يا = سيٽڪ تي ترنڊڙ يا تارؤ؛ سوڙا = سوڙها؛ توڙا = اَصل کان؛ هر پر = قدم، ٽپو، وک. وائي: ساهڙ = سوُنهان؛ واهر = مدد گار؛ نيئي اول = وني هل؛ ڪارونيار = درياه؛ آئون = مان؛ پائيان = سمجهان، ليکيان؛ پـؤن = سڌو پـٽ؛ سنڌو = جو؛

II، ٢. دڙڪو = ڏڳوڙ؛ سانگو = پرواه؛ ساه = جان؛
صلاح = رهبري؛ ٻار = وچ سير.

II، ٣. دهشت = آواز، لڙ؛ دم = پاڻيءَ جو چڙهڻ؛
هيبت = ڊپ ڏيندڙ، خوفائتو؛ هلاچو = ڳوڙ؛ ورجي =
پڄي پري؛ وڙين = لهرن؛ ڪاڏي ويو = ڪيڏانهن ڳم
ٿي ويو؛ ڪچو = ڪچو دلو؛ ساٿي = مددگار، واهرو؛
سير = درياه.

II، ٤. سناٽا = جبرا؛ سنسار = درياهي جانور؛
بيحد = اڪيچار؛ ٻاڳو = واڳهو؛ بحر = درياه؛ هيبتناڪ =
هيبت ڪائيندڙ، خوفناڪ، خطري پريا؛ هزار = هي عدد،
ڳاڻاٽي کان ٻاهر؛ ساريان = سمجهان يا محسوس ڪريان
ٿي؛ سرير = جسم؛ توهان = توهان؛ ڌار = ڪانسواءِ؛
رسج = پهچج؛ سير = وچ درياه.

II، ٥. ڪرين = ڪن؛ ٻچل = تيز رفتار سان، چوه
مان؛ ٻانڌي = وڻن جا بند؛ ٻار = پاڻي؛ درياه جي
سير؛ لوڏا ڏيڻ = ڦتڪائين؛ سناور = هوشيار لارو؛
ساميا = ڌهلجيو وڃن؛ سيٽايا = سيٽي تي ترندڙ؛ سندين =
ترڻ جي توفيق نه رکن، تري نه سگهن؛ وڙيون = لهرون؛
وات = صاف رستو، لنگهه.

II، ٦. ٽوڏي = سند رعورت، مهٽي؛ لاکن =
شڪار ڪندڙ جانورن؛ وڙ وري = پاڻيءَ جو وهڪرو
تکو هجي؛ آءٌ = آءِ؛ پرتا = پريت يا سڪ مان؛ هادي =

III، ٥. اوِتران = اَٽانگي هند يا گهيڙ بدران؛ تڙ = سٽاڻو هند يا لنگهه؛ سالم = نيڪ ناڪ؛ ويئي = لنگهي پار پهتي؛ ڪين = ڪجهه به نه؛ ڪو به نقصان نه؛ اُهس = روشني؛ راه روشن ڪندڙ تجلو يا نورو؛ حقان = ڏٺيءَ وٺان؛ حق = اِنصاف؛ ٽئوس = پلئه پيس؛ طالب = گهرجائو، تلاش ۾؛ حق = سچ؛ ايشور، ڏٺي.

III، ٦. تـوڙ = اَصل؛ لاڪون = ڪـان وٺي؛ نـوڙ = رسي، تلهي نوڙي؛ پنيءَ پوڙ = ڳوڙهي تائين؛ سير = درياه جو وچون يا اونهو وهڪرو.

III، ٧. توڙائين = اَصل کان؛ نينهن نـوازي = پريت اَڙيـل؛ سونائين = همت ڪيائين؛ عالـم آسرو = جڳ جو آڌار؛ پورن رهبر.

III، ٨. تهائين = هوڪائين، ڌتارين؛ هٿهين = هٿي ٿي؛ حرص = لذتون، لالچون، هوس؛ ساهڙ = محبوب؛ ڏاران = کان سواءِ؛ ڪوٺيون = اَجايا، ڪوڙا؛ ڪرس = نازنخرا، ماٽا؛ ورس = ڀل، غلطي، چوڪ.

III، ٩. تعظيم = شرف، عهدو، نالو، حق؛ سيڻئا = سيڻي کان؛ اَڳري = اَڳ ۾، مٿي، اَول؛ اَلف = ايشور، اَلله؛ ميم = حضرت محمد، سچي راهه ڏيکاريندڙ؛ جيلاه = جئن نه؛ ذات = سڃاڻ؛ حليم = نماڻو، نمرت وارو؛ ٽي = ٽنهن ڪري، اِنڪري.

III، ١٠. ساري = چڱيءَ ريت، دل سان همدائي؛

جيئڻ = زنده رهڻ؛ سماء = مون تان؛ لاٿو = لاهي ڇڏيو آهي.

III، ١. لڪڙ = هڪدم؛ تار = قوه وهڪرو، تمتار سير، حد چڙهيل پاڻي؛ گهڙڻ = ٽپي پوڻ؛ ڪاٽيارن = عرض وارن؛ نهوڙيا = ختم ڪيا، گم ڪيا، نابود ڪيا؛ نيهن = پريم، عشق، پيار، سڪ.

III، ٢. گهيڙان = ڪناري تان، گهيڙ تان؛ گهور = جاچ، چتائي ڏس؛ تڙ = پاڻيءَ ۾ گهڙڻ لاءِ نيڪ هنڌ؛ لهي = ڳولهي لهي؛ پورن متي پور = هڪ ٻئي پٺيان خيال ايندا رهن؛ ڪاريءَ = اونداهي؛ وهمن = ويچارن، پورن؛ وهلور = حيران؛ ساڻ = پاڻ سان؛ پريان جا سور = پرينءَ کان ڌار هئڻ جو درد؛ ناه = ناهي؛ نگاه ۾ = آخر، ۾ پرواه.

III، ٣. گهيڙ = وات، رستو، سهنجو سگهه؛ ڪپر = درياه پار ڪرڻ جو سنهجو هنڌ؛ ڪوڙيون = سڌريون؛ جسو = جسم، من؛ ظاهرا = ٻاهرئين طور، ٻاهرئين بدي، نالي ۾؛ ميڙ = جڙيل، گڏيل؛ پائي = سمجهي؛ نيڙ = نديءَ نهر.

III، ٤. جتان = جتان ـ ـ؛ وهي = پاڻيءَ ۾ گهڙي؛ وات = رستو؛ گهات = لنگهه جو نيڪ هنڌ؛ اسات = چڪ؛ واهڙ = درياه جو پور؛ وڪڙي = نديءَ پرانگهه، ڇوٽو سفر.

ٻڌ ٻس = ٻڌل آهيان؛ ٻول = اقرار، انجام، قول؛ اڙانگا = ڏکيا، خطرناڪ؛ آر = ٽڪا وهڪرا.

III، ١٦. ڪرڄاڻي = سڌ يا خبر آهي.

III، ١٧. سرهي = خوش؛ آرواح = ٻـرويڙ؛ آري = وهڪري، تيز چڪ، سڪ؛ محبتي = محبت رکندڙ، سچا پريمي؛ داد = انصاف.

III، ١٨. ٻانڌي = ڪاٺ جو ٻنڌ؛ ٻيلي = ساهيڙي، ساٿي، ڳالهه ٻـڌڻ لاءِ تيار؛ حال = حقيقت، ڪهاڻي؛ ڳرهيان = سليان، ٻـڌايان؛ سگهو = نيڪ؛ ساعت = پهر؛ جندڙو = دل، اندر؛ جوري = پاڻيءَ ٻنا؛ جيءُ = جسم؛ وَهَ = شوق يا پيار وچان؛ ويءُ = سائو ميدان؛ پار = پرينءَ پر؛ پيءُ = پرين، محبوب.

III، ١٩. واهڙ = اي درياهه؛ پريون م پاءِ = ڦيرا پاڻي ڪنارا؛ ڪنڌيون نه پيچ يا ڪيراءِ؛ ليکو = حساب ڪتاب؛ وهاڻيءَ = اسر جو، صبوح جو؛ ويندءِ = ويندءِ؛ اوير = اُيرندڙ، اُسرندڙ وهڪرا يا لهرون.

III، ٢٠. وهين م چال = شل سگهي وڃين؛ ٻيلا ٽيون = ٻيٽ؛ لاٽا = ٻوٽا؛ لوڙ = ڪنڌن جا وڻ؛ ليار = جهنگلي ميوو؛ آسائتيون = اميدوار، سچي سڪ واريون.

III، ٢١. م = نه؛ وڄ = آواز ڪر؛ ٻوڙ = ٻوڙي ڇڏ؛ ٻار = وهڪري ۾؛ ڌوئان = ڌوئي صاف ڪريان، لاهي ڇڏيان؛ ڏڄ = مٽي، رنگ (عشق جو)؛ ٽوءِ =

شريعت = ڌرم جي ٻڌڻ واري؛ طريقت = شريعت کان مٿاهون؛ حق = درجو، معرفت = آخرين منزل؛ مرڪ = لائق آهي؛ اَصل = سچن.

III، ١١. صبر = شانتي، ماٺ، مون ڌارڻ؛ شاڪرن = شڪر ڪندڙن، اَصل عاشقن، ڏٺيءَ کي دل سان چاهيندڙن؛ واصل = رَڌل، مشغول، محوُ؛ وصال = گڏجاڻي، ميلاپ؛ ذرو = ٿورڙو، ڪجهه به؛ ظاهر نه ڪن = پڌرائين نه، ڪين ڪين؛ ويس = ٻنا؛ سواءِ؛ واهر = مدد، ٽرهي؛ هيڙا = هرداڻ دل هڪي ونا = هڪ ٿي، ملي، فنا ٿي ويا.

III، ١٢. دور = پاڻيءَ جو زور، درياه جي رونق؛ ٿلي = پنبيان، واپس، پوئتي؛ قريب = ويجهو؛ حب = سڪ؛ جهول = سرد، ٿڌو درياه جو پاڻي؛ سمن = اَنجام اقرار.

III، ١٣. سائر = درياه؛ سٽ = ڪاه، ڪاهي پوڻ؛ سند ياس = سندس؛ عاجزا = نياڻي نينگر، اَبلا؛ مر = پل؛ مرڪي = خوش ٿئي؛ ماس = ماءُ؛ پياس = سندس پيارو، محبوب؛ آڻيين = آڻي، اَچن ٿئي.

III، ١٤. جيءَ = اَندر؛ جليس = جلي، ڦٽڪي؛ جان = جيستائين.

III، ١٥. سڪ = سخص، ڏکُ؛ پارو = پاري مواقق ٿڌو؛ جهڙ = ڪڪر؛ جهڪ = لکي هوا؛ واءُ؛ هول = ڀورو، فڪر پريا ويچار، ڏهڪائيندڙ خيال؛ جيلان = جڏهن ته؛

چاڙھ يا أتل؛ ريءَ = ڏکو وهڪرو؛ آهار = آسري، آڌار؛ وچار = مينهن پالبندڙ، ميهار؛ پوريندس = ڪڍن به ويندس؛ مٽي = پرينءَ پر؛ سهسين = جهجها، گهڻا؛ سيسار = واڳهو، دل ڏهڪائيندڙ جانور؛ گولي = نماڻي؛ گهاگهائي = خوشيءَ سان، مشڪندي؛ جکن = کارکائين، جلن، پچڙن؛ جانار = جانور.

IV، ١. اَديون = ڀينر، جيڏيون؛ اندام = لڱ، عضوا، انگ؛ چڙن = گهنڊن (مينهن جي ڳچين ۾ پيل)؛ چوريا = ڪانڊاريا؛ لارن = گهنڊن جي جيبن (گهنڊ وچڻ لاءِ وچ ۾ لٽڪيل ڪانئين)؛ لنو لائي = سڪ جاڳائي؛ آچيان = ظاهر ڪريان؛ عام = عام يا سيني ماڻهن؛ لام = آسري؛ دلاسا = آٿت؛ مهي = موڪلي.

IV، ٢. چوڌاري = چوطرف، هرهنڌان؛ برن = ٻڌڻ اَچن؛ ستي = سمهي؛ سنيارن = يادگيري ڏياريندڙن، گهنڊن جو؛ پيم = مونکي پيو؛ پڙاءُ = پڙلاءُ، پڙاڏو؛ وڙاءُ = جڳائي، نهي؛ سٽيو = ٻڌيو؛ جهانءِ = آواز؛ جهڄي = ڪڙڪي، ٺرڪي.

IV، ٣. سک = شانتي؛ سيءَ = سرڏو، ٿائين؛ نير = ڪڙو، زنجير، ڳانڍاڻو، پلؤ.

IV، ٤. نڳي = رات؛ ڪاريهر = واسينگ نانگ؛ ڪڙڪا = آواز؛ مٽي = زور؛ جوش، قوه مان وهندڙ؛ متي = مٿل، قوڪيل؛ ڊپارا = ٻنهي طرفن، ڪنارن؛

تڏهن ٻ؛ اَهنا = اُلٽا، اُٽانگا؛ آر = وهڪرا، اُچانگ.

III، ٢٢. ٻانڌي = ٻانڌ يا بند؛ ڪڙهان = خيال
ڪريان؛ سوڌي = وٺندڙ؛ خبر = سماچار، سڌ؛ سڄڻين =
سڄڻ يا پريتم جي؛ لڙ = اُلان؛ پاتاريان = پاتال، پيٽ
(درياه جو)؛ پاندي = پاند يڙو.

III، ٢٣. محبتي = پياري، پيار ڪندڙ؛ دونهيون =
ٻاه جا مچ؛ آر = آگ جو آراه؛ لهاٽو = جلائيندڙ، ٻاهـ
ٻاڙيندڙ، عشق؛ لوهيون = عاشقياڻيون؛ سونهيون = ڳولائو
آهن؛ سير = درياه جو تکو وهڪرو؛ سراڙو = لسو پڌرو
روهيءَ جهڙو، آسان، سولو، پڌرو وائي؛ مدد = مدد
سائر = درياه؛ سير = تکي وهڪري؛ اَتانگ = اونها
اولي هڻ = واهر ڪر؛ آڌار = آسرا؛ ڏهلا = ڏکيا
آهيا = اوهان کان؛ ڌار = ڌري، جدا؛ ٻچل = تکو وهندڙ
ٻانڌي = بند؛ ٻار ڪري = ڦيرائيون پائي؛ بي وسو لاچار ٿئي
اَت = بي حد، نهايت؛ آر = لهرون؛ آڳ = سونهون
مددگار؛ ريءَ = کان سواءِ؛ آڌار = وسيلو؛ ڪي =
ڪٿي؛ سنيوڙو = سنپرايل، تيار؛ سگهو = جلد؛ رس =
پهچ؛ سنگهار = مال وارو، ڌڻ وارو، ميهار؛ اوارا =
هن ويجهيءَ يا اورينءَ پر کان؛ آهون = دانهون، سڏ
پرار = پرينءَ پر؛ سيو = ٻڌي؛ جهانءِ = آواز؛ جهجهي =
درد سان پرجيو وجهي؛ سانيهارا = سامهون؛ سنيار =
ياد گيري؛ آيم = سهڻو پيم، گهاڙو پيم؛ ريلي = ٻاڙيءَ جو

اڏائي؛ ڏيڻي = ملاقات، واقفيت؛ آن = اوهان جي.

IV، ١٣. ٻچيو = جهليو؛ پينگهه = پنجوڙا، نوڙي يا رسي جنهن سان ميڙهن جون ٽنگون ٻڌل هونديون آهن؛ روءِ = روئي؛ ڪانڌ = مڙس، ڏمر؛ گهر = ڏمر وارو گهر؛ ٻگو = ٽٽو؛ گهوريو = چٽو.

IV، ١٤. پاڀو = وڃهيو؛ اُڻين = اُوهين؛ ڪانهه = گاهه؛ دانهن = آواز؛ پٽان = ٻيان؛ سڌري = سرهي، خوش.

IV، ١٥. ٻيلڻا = چرڻ جي جاءِ، ٻيلو، چراگاهه؛ ڳري = رستو، وسيلو، طريقو، واهه.

IV، ١٦. مهارا = ميهار ڪان؛ مرڪ = سرڪي؛ ٻڪ؛ تهه = ٽنهن؛ منڊ = مائي، عورت، سهڻي؛ متوالي = مستاني؛ ڪي = ٻڌائي؛ سنديءَ = جي؛ ساءُ = سواد، ذائقي؛ سرڪ = چڪيءَ؛ ڪام = ٻريم؛ ڪرڪ = تير، ڪاني، ٻاڻ؛ لوها ٽنڪي = لوهي تيرن ڪان ۽ تيز.

IV، ١٧. مهي = جهڻ، گهاٽي لسي؛ اُرڪ = ڳيمت؛ سرڪ = سرڪيءَ جي، مهيءَ جي؛ ڏوس = اَجهل اسات پيدا ڪندڙ؛ ڏهي = لسي؛ سهي = رهي؛ ملي = گڏجي.

IV، ١٨. مر = نه؛ وٿاڻ = جاءِ، گهر؛ ولهو = ويران، خالي؛ وچار = ميهار؛ سهنگار = سرهو ڪندڙ؛ مهڙو = ٽڪو، لئي جو ڪارڻ.

IV، ١٩. ڪيرن = ڪلن سان، نوڙن يا پنجوڙن

جهول = اونهي لهر يا وهڪري؛ جهڙڪا = جهڙپ، سيڪ، چهنڊ؛ ڪرڪڻ = گهنڊڻ؛ ڪڙڪا = آواز؛ سولهان = واٽ ڏيکاريندڙ؛ ٽيرس = ٽيس؛ سمر = درياه.

IV، ٥. محبتي = پياري؛ آڌيءَ = آڌي رات؛ سٽي = زنده؛ سانير = يادگيريءَ، سار.

IV، ٦. جيارِيس = جاڳايس؛ سميار = سار، ڇڪ؛ ڪڪ = چا؛ ويرو ٽار = هر هميشه؛ سدائين؛ وجود = اندر؛ پچار = سميار، سڪ، يادگيري؛ هون = ٿين؛ حل = سمايل، سڄايل، براجمان.

IV، ٧. ٻري = وڃي؛ سٽي = ماڪ ٽيل، شانت؛ شاخ = لڙهه، سڪ؛ ڇري = جاڳائي؛ جهوڪ = آستانو؛ پاريچن = پرينءَ پر وارن، ميهار.

IV، ٨. هوءِ = آواز؛ جونڪ = سڪ، شوق؛ جوءِ = جاڳيو، واسوڪيو؛ ٻالڪ = ڏٽيءَ جو قسم؛ ٻوءِ = سرهاڻ؛ چڪ؛ ديکيان = ڏسان.

IV، ٩. ڌاڪ = واڪاڻ، آواز؛ چاڪ = زخم، سڪ جا ڦٽ؛ واجب = ضروري.

IV، ١٠. ڳڙن = وڃن.

IV، ١١. دونهي = مڪان، جاءِ؛ جمڪ = جنهن لاءِ؛ سيب = سڄي؛ جمار = عمر؛ جر = پاٽي؛ جهولون ڏنيون = جهاڳيو، گهوٽا ڪائي پار ڪرڻ.

IV، ١٢. وڇڻ = ميڙهن؛ وياڇي = وڻڪي؛ سلي،

٧، ٣. اوڙڪ = ٻيهاڙيءَ نوٽي؛ حب = سڪ، پيار؛ ساٿي = مددگار.

٧، ۴. مٿي = ٿوڪيل، چڙهيل پاڻيءَ؛ سنيهُوڙو = ليار؛ سيڪاه = واهرُو، درياه نوڙ لاءِ ٻيڪريءَ جي ڪل.

٧، ٥. رءُ = ڪانسواءِ؛ سنڌ = ٿنڀو، درياه لـوڙ جو واهڙ؛ سائر = درياه.

٧ ٦. آڏي = اَڏ راسع جو؛ اَڏاٽا = ياد پيا، اَيرڪي اَئيا؛ ٻنيءَ = اَسر، صبوح؛ پاٽا = منزل، ماڳ، آستان.

٧، ٧. وه ٻڻي = وس ٿيو، جڏاي ۾ اَچي؛ اَيڙي = ٻرلڻ، لاڳيتو؛ پيچ ٻنيءَ = سوال اَسر جو.

٧، ٨. آر = لڪي ڪشش؛ اڙ = اڙڻ، اُڏ؛ وَه = پاڻيءَ جو وهڪرو.

٧، ٩. پليان = جهليان، روڪيان، ٻاسيرو ڪريان؛ نرتون = نظر ڪان؛ نبار = نج، خالص، اَلم؛ گهورٻو = قربان ٿيو؛ جندڙو = جان، جند؛ اَلل = آنڌ مانڌ (ٻرلم جي، سڪ جي) اَبار = اَڪنڦ، اَجهل؛ حق = واجب، ضروري.

٧، ١٠. اوري = ويجهو؛ آر = قرب، نينهن؛ سهاڙ = پريتم، ساهڙ؛ ڏهلو = ڏکيو.

٧، ١١. وهڻ = وهڻ جي جاءِ، وٿاڻ، آستان؛ جر = پاڻي، درياه؛ سر = ڪنڌي، ڪنارو؛ شڪستي = ٽٽل دل، مايوس، نا اُميد؛ ڇيهان = دانهون، دل ڏاريندڙ آواز يا نوع؛ چوء = چوي؛ ڪرلو = ڪيو؛ سانگ =

رستي ٻڌل؛ ماڪڙن = اکين جي ٽارن؛ ٽاڪي = چڪي
ڪشش ڪري؛ ٽار = درياهه جو وهڪرو، سير.

IV، ٢٠. ڪنڍيون = ڪنڍن جهڙن سڱن واريون
وارا ڪيو = واري ڏي؛ ولن = ويامن؛ جوء = زمين
جاندارن = چوپائي مال؛ ٻيلا = چراگاهه؛ ٻهه ٻهه ڪن =
ٻهڪن پيا، وڻندڙ پيا لڳن؛ ريل = پاڻيءَ جي اٿل سبب
سرسبز زمين؛ سانيارا = سامهون.

IV، ٢١. چاهڪ = گاهه پٽو؛ چري = چڳي، ڪائي؛
ڪر = مٿا؛ ڌرار = ڌنار، ميهار.

IV، ٢٢. ٻيٽ = سلامتيءَ واري هنڌ، ماڳ.

IV، ٢٣. سمن = سڌ، حڪم، انجام؛ امن = سلامتيءَ
وائي: ڪام = ڪاهه نه؛ جهلي = روڪي؛ پلي = ڏسي،
روڪي، قبضو ڪري؛ ٽار = وهڪرو، درياهه؛ دونهيون =
دونهون، ميهار جي رنڌڻي مان اسرندڙ دونهون؛
جيءُ = اندر؛ جلي = جهڄي.

V، ١. چڪي = ديوانپي، مستاني؛ چوليء = لهر؛
جي = جسم؛ وڙاهه = جوکو، نقصان، خطرو؛ ڏکي =
ٻجي؛ هنيون = من؛ ٽوه = فضل، ڪرپا؛ ٽوڙاهه = ٽووڻان،
اي مالڪ؛ وير وهيڻون = لهر جي لوڏي يا خطري ۾.

V، ٢. ڪنبي = ڏکي؛ ڪماهڻ = حساب ڪتاب
موجب، پورتاميل موجب، جيئن مناسب آهي؛ دلاسي =
آٿت؛ دارين = ٻنهي دنيائن جي؛ سانجهو سانجهي = آٿت
ڏئي؛ ساهه = اندر، من.

٧، ١٨. ڏمر = ڏنڀ، مهٽا، طعنا؛ ڪاوڙ؛ قضا = نصيب، تقدير؛ ۾ = ڪانسواءِ؛ ڏري = وڃهي؛ پٺي ۽ وير = سوير اُسر جو، صبوح ساڻ؛ لڏو = لکيل نصيب؛ ٿي = ڪارڻ؛ مطابق؛ لوڙيان = سهان، برداشت ڪريان.

٧، ١٩. ٻن = ٻلي، قربان ٿي وڃان، ڪُڏ ٻوان، ڪوءِ ٿيان؛ اولڄان = ڏکجي وڃان؛ اُن = ميهار واري، ٻرين ۽ پاسي؛ پار = ڪناري، ڪنڌيءَ؛ ڏي = طرف؛ ٻرٻر = هاءِ هاءِ.

٧، ٢٠. لهر = درياه جو وهڪرو؛ لال = موتي جواهر؛ وهڻ = درياهه؛ ڪٿوريان = مشڪ يا ڪٿوري؛ وتروڻ = وڏيڪ، سرس؛ اوٻهارا = هٻڪار؛ سرهاڻ؛ عبير = انبير؛ جر = درياه جي پاڻيءَ؛ جال = جهجها، بيحد؛ ڪال = ڪالهه.

٧، ٢١. جر = پاڻي؛ جهاجهه = وهڪرو؛ ساڳاهيج = ساڃهه يا يادگيري رکج؛ ثابت = سچي لڳين.

٧، ٢٢. ڳورا = ڳرا، ڀاري، ڏکيا؛ پار = پاسا، طرف؛ هيون = من، اندر؛ حيرت = مونجهه؛ وهان = ترسان؛ وير = دير؛ پوءِ = پوي؛ نهار = عيب جي نظر، گنجائش؛ واڪو = سس پس؛ پوءِ = پوي، لڳي؛ پڇار = ٽيڪا ٽپڻي؛ وعدي = انجام، اقرار؛ وار = ڀيرڪڙي؛ سونُون = طعنا ٽڪا، ڏوراپا؛ سرتيون = ساهيڙيون.

٧، ٢٣. هڙ = ڳنڍ؛ اندر = ۾، جيءَ = اندر؛ ۾ = ڪانسواءِ؛ ميڙ = ميڙاءُ، ميڙاڪو يا گڏجاڻي يا ميلاپ

صحبت؛ سنڌو = ٿنهنجي؛ اوراهون = ويجهو، سولو.

V، ١٢. ڏهڪار = ڏهڪاءُ، ڊپ؛ هڏهر = ٻيلهه، پٽيءَ نه، بلڪل نه.

V، ١٣. ڏيهاڙي = هر روز، ڏهاڙي؛ سدا = جا، ٻسبت؛ ميهڻا = ڏوراپا؛ جهليم = ورلم، سنم؛ پلءِ پايو = نمرتا سان، مانن ميٺ مڙ؛ مرجان = پلي نه ٻيو؛ چاليهه = جهجها، جيترا وٽنس؛ سگا = سگهه، يا ناتي نسبت.

V، ١٤. جيهر = جڏهن، جنهن ويل؛ لوڪ = ماڻهو؛ جهپ = ننڊ، آرام؛ ذرو = بلڪل نه؛ اوهير = اوڏي مهل، اُن ٽاڻي؛ پڪ = يادگيري، اَنجام؛ پوءِ = اَڳي؛ ڪچو = مهڻو، طعنو؛ مرڪ = فخر.

V، ١٥. ڪر = جسم، عضوا؛ ڪنءَ = ڪهڙيءَ طرح؛ سڀئي = پڌن ها؛ سير = وهڪري؛ چڪي = چڪڙي، سرڪيءَ؛ چري = مستاني؛ اُن = ميهار، هن؛ ڏهي = پيار مان آچي؛ ڪهي = ويڙي، قربان ٿي ڪري؛ هنجهن = هونءَ به؛ هند = هوند؛ مڻي = مري وڃي ها؛ پڌيءَ = جان قربان ڪرڻ ڪارڻ؛ پيڻا تنا = پڻي جهان سڦلا ٿيا.

V، ١٦. ڪرڻ = ڪن؛ جهڻ = سس پس، سر پير؛ اُکيرڻ = لاءِ سڪن؛ ٽڪون = ڳيٽون؛ اُڄ = سڪ؛ نه لهي = پوري نه ٿئي.

V، ١٧. آهسر = اَتس؛ ايءُ = اهو؛ اَندوهه = فڪر؛ ڪٿي ٿه = ڪٿان، ڪهڙي هنڌان.

حڪم؛ ڀاري = ڀرسو ڪري، سهي؛ منٿ = عورت، سهٽي؛ پاتار = درياه جي پيٽ ۾.

VI، ٧. فتاح = ڌڻي، حڪم ڏيندڙ؛ آداهه = اَڌ.

VI، ٨. فائق = سڀ کان اوچو، ڌڻي؛ ساعيو = سعيو، اڪبر، تياري؛ هادي = رهبر، سڪاڻي، مالڪ.

VI، ٩. سدائين = هميشه، اَصل کان؛ اوڏاهين = اُتان، ڌڻيءَ وٽان.

VI، ١٠. جليل = جلال واري، ڌڻيءَ؛ راهه = رستو؛ سڻڀن = نيڪ؛ سوناٿون = ڳولي لڌائون؛ سبيل = ڌڻيءَ جي واٽ؛ وحدت جي واديءَ = هيڪڙائيءَ جي ماٿريءَ يا ميدان؛ ڪوڙين = ڪروڙن ۾؛ قليل = ٿورا، ڇڊا؛ دليل = گمان، وهم (دنيا جي)؛ لهوارا ڪيءَ = لوڙهي، ڀوڙي ڇڏيا.

VI، ١١. لوچان = ڳوليان؛ لنس = تابش، اسات، سڪ جي ڇڪ، سوڪهائي = هڪ سرڪي؛ يا ڳيت.

VI، ١٢. بيائي = ٻني، ٻي ڪا ڳالهه؛ تاس = پڇار، ڳالهه، ياد، ڏالو؛ سبخون = ڇڻڊون، سيسرائي؛ اُپون = اُٿن، نڪرن؛ همت = حاضر، هٿن ۾؛ سانڍ = واهار ۾ سيڙايل؛ ڏيهاڙو = هر روز، ڏهاڙي؛ چنگ = عذاب، تڪليف، اَهنج.

VI، ١٣. دڙ = دهشت ڀريا، دل دهڪائيندڙ آواز، ڌمچو.

ڪراءِ؛ سميع = اي سائين، سڀ جا ٻڌندڙ؛ هڙ = مونجهارو، مشڪلاتن؛ ڇڙي = نوار ٿئي، لهي وڃي.

VI، ١. ساهڙ = ميهار؛ سنگار = سونهن؛ اُٺلڪيا اڳ = ورتاا جي لکڻ کان اڳ ۾؛ ڪن فيڪون = جهان جي پيدا ٿيڻ جو حڪم؛ ٻهار = ڳالهه؛ ملڪتا = ملائڪن يا فرشتن؛ مهد = اڳ ۾؛ لوڏيءَ = سهڻيءَ؛ لوار = سڪ جي ڳالهه يا ذڪر.

VI، ٢. مرڪيي = مرڪ يا فخر سان؛ لنءُ = پيار.

VI، ٣. گهيڙ = هنڌ؛ گهاري = دريءَ پار اڪري؛ ميثاقا = ازل، اصل کان؛ الست ۾ ٻڪر = (سوال) نه آهيان آءٌ اوهانجو رب؟" قالوا بليٰ = جواب "هائو"؛ پر = ريس؛ ٻاري = هلي؛ پرت = نيڻهن، پريم، پيار؛ پيچرو = رستو، سڙڪ.

IV، ٤. الست = ازل جي ڏينهن؛ ارواحن = روحن؛ ميثاقا = ان کان اڳ؛ لائون = پيار؛ لڏيون = ونڊيون؛ ٻانهون = ٻنيان، ٻنتي؛ مونئي = واپس وري، ور ٿئي؛ محفوظان = آد، اصل کان. معاف ٿيو = امر، يا قبول ٿيل يا ٻيل آهي.

VI، ٥. تفاعل = سهڻو سوڻ؛ سيءُ = ڏانهن؛ حق = واجب، ضروري.

VI، ٦. امر = حڪم؛ احد = ڏٺيءَ؛ من ڪاٻو = دل جو لاڙو؛ ارادي = ورتاا يا تقدير؛ عهد = ڏٺيءَ جو

VI، ٢٣. ساڻي = ڳڻ، مددگار، ساٿي؛ ني = نئي، ونئي هلي؛ اورهون = اوريان، ويجهو.

VI، ٢٤. ميڙي = ڳڏ ڪري؛ مـڏ = وسيلو، ترهو؛ سڏ = آواز؛ سجي = نظر اچي، پڌ جي.

VI، ٢٥. آيتون = معنيٰ پريل گفتا، روحاني اشارا؛ نيو = ونيو؛ من = روح؛ لائين = پهچائين، ڏڄـ پهچائين؛ پار = ماڳ، منزل؛ پريان = محبوب، ڌڻي. وائي: وڏڙي = وڏي؛ ڏهيلو = ڏايو؛ سونتا = ڏڪ؛ ٻـرن = وڄن، آواز ڪن؛ ڪرڪن = مڏر آلاپ ڪن؛ ڪاري = ڌتاري، راه ملائي؛ دوس = دوست، ميهار؛ هونـگارون = ساراه پري گفتار؛ پڪارون = مٺو آواز؛ تنواري = ٻـڌڻ اچـي؛ آساري = آسري؛ پڪ = سڪ جي سرڪي.

VII، ١. نڙ = پاڻيءَ يا درياه ۾؛ تور = سرتو، محبوب، سپرين، مهار؛ من ڪايو = من جي ڪشش، اندر جي ڇڪ يـا سڪ؛ ڏوُر = زور، پاڻيءَ جو چوُهو؛ پهس = تکو، سخت، جبرو؛ پور = خيال؛ ٻيلي = جهنگ؛ نور = روشني، چمڪ؛ ضرور = ضرر، نقصان، جوکو؛ ڪچي = اَڻپورو پڪل دلو؛ م = نہ؛ ڪو = ڪجهہ ہ.

VII، پوڙيين = پوڙين، ڍاهين؛ چاڙهيين = چاڙهين، مٿي ڪرين، پـار اُڪارين؛ دعـواي = حق، طاقت، حجت؛ رسي = پهچي؛ دم = مڙسي؛ معلم = معلوم، خبر

VI، ١٤. سيٽھ = ٽرڪ ڪاٽ ٽمبو؛ ساڻ = حاضر، گڏ؛ واڳم = ڏاڙ.

VI، ١٥. ميھ = مينھن؛ پُوڻ = ڏيپ، ڏر؛ بيراڻ = اڻڄاڻائي، بي واقفيت، اوجهڙ، گمراهي؛ سانپارا = سامهون؛ سينھ = شينهن، خوفناڪ جانور؛ ڇڄي = ڇڄي پوي، ٽٽي پوي، ختم ٿئي؛ گهوريو = قربان ٿيو.

VI، ١٦. اوراڙ = ويجهي ڪناري؛ پراڙ = پرينءَ پرءِ؛ وھ = سير، وهڪري؛ ڌُني = ڪنڌي، ڪناري.

VI، ١٧. نيھ = ڏلو؛ ٽڻ = ٽنگ، سوراخ؛ امن = سلامتي؛ آرا = ٽڪي وهڪري؛ اڪاريين = پار اڪارين يا ڪرائين.

VI، ١٨. سهسين = گهٽيئي، جهڳهيون؛ سائر = درياهه.

VI، ١٩. ڳجن = گجگوڙ ڪن، ڌڪا ئين؛ ٽوءِ = ٽڌهن ب، ٽنهن هوندي پڻ؛ سڄ = سياءُ، نيم، نيتي؛ مٿي = قيرائي؛ پرٿهم = لن رهت.

VI، ٢٠. صباح = اُنهيءَ صبوح جو، آخرت ۾؛ ترهي = مدد، واهر، وسيلي.

VI، ٢١. مُڙان = گڏجان، ملان، هڪ ٿيان؛ پور = وهڪرو؛ وڳ = وچ، وٿ؛ پاءِ = ڪڙ؛ پگھ = پير، قدم؛ نجهرو = اجهو، وسيلو، واهه.

VI، ٢٢. سڪي = سڪي زمين؛ سانباه = آسري، تياريءَ؛ بيلي = مددگار، واهرو؛ ڪنڌيين = ڪنڌين، ڪنارن.

ٻريون = ٻڪون، ڳوڙهن شينهن ڪرڻ جا آواز؛ ٻواريون = ٻرائينديون، خوفناڪ؛ تانگھ = اونهائي، تَرو؛ لڏي = سڏ ڀيڻي؛ تارئين = تارون، ترڻ وارن؛ مپ = ماپ؛ مانيڙن = مانيءَ تي چڙهي مڇي ڦاسائيندڙ مهاٽا؛ اُڀا = بيٺل؛ ڪيٽرا = جهنجهار، گهٽا؛ سيٽايا = سيٽاهه يا ٽنبي تي ترندڙ؛ سنڌڪن = ڪنبڻ يا ڏڪڻ تا؛ اَساري = وسوڙي، موڙهل.

VII، ٩. آهر ساڻ اَلله = ڏٽيءَ جي آسري؛ صلاح = راضپو، ميلاپ.

VII، ١٠. ساٿي = مددگار، گڏ، سات؛ ٻجهان = سمجهان ٿو، ٻڪ اٿم.

VII، ١١. ڪچ = ڪچو يا اَٽپورو ٻڪل دلو يا گهڙو؛ ڪميٽيءَ = مسڪين، ويچاريءَ.

VII، ١٢. هاري = ڪم فهم، مسڪين؛ حق = سمجهه شناس؛ رکيج = قائم يا سالم رکج؛ خواب، خيال، خطرا = وهم ويچار؛ ترڪ ڏئيج = طلاق ڏج ٻري ڪري وساري ميساري ڇڏج، اوڏو اَچڻ نه ڏج؛ آئينو = آرسي جهڙو اوجل ڪري؛ ٻر = اَندر؛ سر = ٻرين؛ پسيج = ٻسج، ڏسج، درسن ڪج؛ رميج = هلج؛ مشاهدو = ميلاپ، ديدار، درسن؛ ماٽين = حاصل ڪرين.

VII، ١٣. غم = پيائي، تفاوت؛ غرق = ناس.

VII، ١٤. طالبو = طلب رکندڙ، ڳولائو؛ ٻگهيو = رسيءَ يا نوڙيءَ سان ٻڌل؛ ڳري = وٽ.

آهي؛ پيار = دلي؛ ڀرم = لڄ، پت؛ اُجهور = اونڌي
پاٽيءَ جي اوڙاهه، اونهو، اُجهاڳ وهڪرو، وچ سير.

VII، ٣. ڪانڌي = ڪلهو ڏيندڙ؛ ڪنگ = درياهه
جا پکي؛ وهڻ = وهڪرو؛ جنازو = بي جان جسم جي
دفن لاءِ واهڻ، ڪاڻي يا ڪٺولو؛ ٻگا = پکي؛ ملڪ =
حساب چڪاسيندڙ فرشتا.

VII، ٤. اُپو = ٻيڙو؛ تڙ = گهاٽ يا ڪناري تي؛
ملاح = ٻيڙي هلائيندڙ، مهاڻا؛ اَئين = توهين؛ جار =
مڇين قاسائڻ جي جاري؛ گهوريون = تلاش ڪريون،
ڳوليون؛ ڪارنيار = اونهو درياهه؛ مان = من، شال؛
مڙنهوُن = آسانڪي ملي.

VII، ٥. آڇي = ڏني؛ اَڃ = ڇاڇ يا لسي؛ رڃ =
نوڙيون، مڇي قاسائڻ جا ساز؛ ڪٽڃ = ڪنڌ پاسي؛
هون = هجن.

VII، ٦. موڙي = ڦيرائي؛ مڏ = ٻيڙيون، ڏنگيون؛
وڙهه = تکي وهڪري؛ ڳـڏ = ڳـڏ، سان؛ ڏوريون =
ڳولي لهون.

VII، ٧. ڪنڌي = ڪناري تي؛ جهلڪو = ٻڪڙيو،
آڌار ڪيو؛ ڪانڌ = ڳاهه ڪي؛ عاشق = پريمي، ميهار؛
آهون ڪري = دانهوُن ڪري، پڪاري پيو؛ ٻانڌ =
ڄال، پريمڻ، اَرڏ اَڻگي، قيام = آخرت، فيصلي واري.

VII، ٨. پيو = تکا وهڪرا؛ پرن = چڪر يا ڦرن؛

لي؛ ڪانهہ = ڳاهہ؛ ٽڙهو = ساٿ، سنڌرو؛ ٽاڙي = چڱي
طرح، پڪيءَ طرح؛ هٿ ٻيان جي هٿ = پاڻ کي ٻئينءَ
جي سپرد ڪر، ٻئين يا محبوب جو ساٿ؛ ڪپر = موت
جي ويل؛ دانهن = آواز، اطلاع؛ هڪ = چئا؛ ڪنيين = ڪڍن
سان؛ سڱي = ٻڌي يا ٻڌو.

VIII، ۴. هاواڻا = آواز، خبرون؛ هلن = ٻڌجن پيا؛
ڪپر = پاڻيءَ جي وهڪري؛ ڪارنيار = اونهيءَ اونداهي؛
لڙ = ڳوڙ؛ پيلي = دلي؛ پلن = ڪڙڪن، ٺڪاءَ سان
لڳن؛ ڪڇي = ڪڇي دلي؛ ڪهن = وڃن؛ آڪو = ڪڇو
دلو؛ اوهاهيين = اي ڏڙي، تون پار ٻهچائين.

VIII، ۵. آهيين = توکي آهي؛ هٿ = هن طرف،
ڏڙي وٽ، منهار ڏي؛ اماڻ = اماڻجڻو يا وڃڻو، ٽڙهو =
سنڌرو، پڪو ٻهہ؛ ٽار = ٽري وڃڻ، پار اُڪرڻ؛ جهلڻا =
پڪڙيا، روڪيا؛ تڙ = وهڪري؛ جنگ = بهادر، وير؛
جواڻ = جوان، قوت جوانيءَ وارا؛ آگهڻا = ٻيهي ويا،
روڪجي ويا؛ آڏي پائي آڻ = آڻ مڃي، قبول ڪري؛
پيا مهہ = ڪاهي پيا؛ پاندين = ڪاڻ جي بندن،
پاند پڙن، سالڪن، عاشقن؛ پيٽ = سڪي زمين، ساهي
پٽڻ ڪاڻ؛ اڄهي = وڻي، پسند پوي.

VIII، ۶. اوڳي = موڳي، ٻيا ولچل، ساڏارڻ منڌ؛
ڳنيو = خريد ڪري؛ اٿيين = وڻي آئي آهين؛ ڪ = چو؛
پيلي = دلي؛ پلڪار = لهرن جي ست ڪت، ڦهڪي

VII، ۱۵. ليا = لڏيءَ جا وڻ؛ لاڙ = ليار؛ وندري = وندريل يا راضي رهي؛ ڌراڙنئون = ڌنار ڪان، ميهار ڪان؛ ڌار = جدا، اَلڳ.

وائي: اَمڙ = اَمڙ، اَمان؛ ساريندم = ياد ڪن؛ ڏهين = ڏهوٽا، بيشمار؛ ڏم = ڏم جهڙا ڪوجها آدمي؛ ماٽڪ = اَملهه موتي، ميهار؛ اَمل = وڏي ملهه وارا؛ اَڻ = ڳڃ.

VIII، ۱. ٻڏندي = ٻڏڻ ويل؛ ٻوڙن = درياهه ڪناري اُسرندڙ گاهه؛ هانڪ = هوشيار، جاڳُو تارُو؛ همٿ وجهن = جهلين، سهارو وٺن؛ پسو = ڏسو؛ لڄ = حياءُ، فضيلت، ليڇڻ؛ ڪيڏي = ڪيتري نه آهي؛ ڪکن = گاهه؛ توڙي = يا نه؛ ڪنڌي = ڪناري؛ ڪن = چڪي اٿين، نيئي اَچن؛ ناهه = يا نه؛ ساڻن = هنن سان، ٻڏندڙن سان.

VIII، ڪچي ڪاني = اَڻ مضبوط، ترڪائو؛ ڪانهه = گاهه؛ ٻڏا = ٻڏندڙ؛ ڪڍي = ٻاهر آڻي، بچائي؛ پار = اونهي پاڻيءَ مان؛ لنگهائي = پار ڪرائي، سلامتيءَ سان پار پهچائي، بچائي؛ ڌريان = پاڙن مان پٽجي يا ڇڄي؛ داڻهن = ڪوڪ، آواز، ورلاپ؛ ڪماحقه = جيئن سچ آهي، جئن واجب آهي، جئن حق آهي؛ ڪکن = گاهه؛ اَڳانڌ = ٻڌل، مشهور، پرسڌ؛ جيڪي = يا نه؛ ناهه = يا نه؛ ساڻن = هنن سان، ٻڏندڙن سان؛ ٻانهن = مدد ڪري، همراهي؛ سبر = نيڪي وهڪري.

VIII، ۳. جان ڪي = جيستوڻي؛ ڪنڌيءَ = ڪناري

چڪ ٿي، ٻرڻ جي سڪ اُٿاولو ڪيو؛ ٽيلاهم = ٽنهن ڪري مونکي؛ ويلو = ويرم، دير؛ پُڄم = مونکي پيو؛ واهڙ = درياه، وهڪري.

VIII، ١١. ڪلال = ڪنير؛ خال = چٽسالبون، چٽ؛ ڏاءِ = رنگ؛ ڏڪال = جوت، چمات، سٽ؛ جوڀن جي جمال = جوانيءَ جي خمار يا نشي؛ آڪي = ڪڇي دلي؛ احوال = خبرون، پتو؛ معلم = معلوم، ظاهر.

VIII، ١٢. ڪوه = ڇاڻيو؛ ڍڪو = ٻڌتو، تسلي بخش، دلداري يا راحت ڏيندڙ؛ ساهڙ = مددگار، ساٿي؛ ڏوه = غلطي؛ ڇنو = ٽڪو واءُ، طوفان؛ ڇوه = ٽڪو وهڪرو؛ ٻـوڙيندس = وڪ ڪٽي وينديس؛ پار = ٻرين؛ مٽي = ڪنڌي، ڪنارو.

VIII، ١٣. آڪو = ڪڇو دلو؛ جيءَ = من، اندر؛ جـم = اي فڪر، عشق جي الجهن ڪان آجا، بنا بي قراريءَ جي.

VIII، ١٤. رڃ = ٿانو؛ نيهائين = ڪوڙو؛ لڳائين = ٽنهن هوندي به؛ پيلو = ڪچو دلو؛ پاڱي = حصي، قسمت، ليکي؛ آئيو = مليو، ٻلڻ پيو.

VIII، ١٥. ڪت = اصل، هرگز؛ جڳليو = جتاءُ ڪيو؛ ٻري = ٻچي، ٽٽي؛ سار = سگهه، طاقت؛ ٻري = ساٿي ٿي، ٽڪجي بيٺي؛ لٿي = وڍهي؛ ڄري = ڦري؛ هبڙتب = اندر م؛ هري = ياد آيس، اچي ساهوڻ بيٺيس؛ ماهيمه =

جو آواز؛ لڪ = ڪنين؛ ڪوڙ ٻين = اُڪيچار؛ ڪارنيار = اونهي اوڙاه يا درياه جي وهڪري؛ اُڪاريين = پار ڪرائين؛ آڌار = اي ڌڻي، جنهن لي آڌار آهي، ڀروسي وارا يا جوڳا؛ آران = درياه مان اونهي پاڻيءَ مان؛ آڪي = ڪڇي ڏلي، وارڀين = وار ڀن ڪي، لي ٽرندڙن ڪي.

VIII، ۷. ڪهي = ٽرندي وڃي؛ ڀڪو ٻچي = ٻوري جاچ يا ٻچا؛ وڇارن = مينهن طرف؛ وهي = وڃي پيئي؛ نهي = لي قابو پائي، قبضو حاصل ڪري؛ نڌو = قابو ڪيو.

VIII، ۸. اوهري = اُسهي، ٽري ڦڃي؛ سهڪ = ٻورو پڪل؛ ڀڪو ڊلو؛ پرياڻ = جاچ پرتال، ٻچا ڳاڇا، ڏس پتو؛ سڌ = خواهش، سوارٿ؛ پاڻ = خودي، آپو؛ اوڙ = غلط ڪناري، اوجهڙ طرف، منزل ڪان علحدي هنڌ؛ اُڪنيون = ڀهچن ٿيون، وڃيو نڪرن.

VIII، ۹. اَنگ = لکيل اُڪر، قسمت؛ رنگ = ڪيل، رچيل يا ٺاهيل يا مقرر ڪيل درشيہ يا نظارو؛ ڊور = ڦيرو ڪاڏو؛ ڪلي = اوڪيءَ ويل؛ ٻحر = اي درياه؛ ٻلي = آسري؛ آسري = آسائتي آهيان.

VIII، ۱۰. ٻاٻم نہ = سمجهم ڪونہ؛ ڏاءَ = رنگ؛ ڏٽارئو = گمراه ڪيو؛ آڪي = ڪڇي ڏلي، اُسري = اُسهي، لي چڙهي؛ روح ڏنو رٻلو = اَندر جي

ساٺي؛ پليرا = پلائيءَ وارا؛ رءُ = ڪان سواءِ؛ ٽاري = آڌار، آسرو؛ واهه = رستو، سگهه، گس، وسيلو؛ صلاح = مدد، واهر، سهڪ؛ ساهڙ = دوست، مٺار؛ ٽن = جسو، جسم، من؛ ٽار = اونهي وهڪري، ڏُوڙهي مونجهاري.

VIII، ٢٤. صلاح = پلائي، مهر، ديا؛ آڏو اَچي = سامهون بيهي سگهي؛ ٻيليهو = همراهي، سانگ، حمايت؛ اوڪر = نيتارو، موڪش؛ ڪهين = ڪنهن؛ آر = پاڻي، وهڪرو. وائي: ٻاريچي = ٻاڙيسري (پورين)؛ ويندڙي = ويندي؛ وچار = مهار؛ ميڙيين = گڏ جاڻي ٿئي؛ ڪنڍن = وڪرو سگهن وارين مينهن؛ قطار = ميڙ، دس، ڏڄ؛ ٻون = وڄن، آواز ڪن؛ سانيارا = سامهون؛ سنيار = يادگيري ڏيارينڌڙ گهنڊ يا چڙا؛ وچ = ويرم، دير؛ ٻوءِ = ٻوي؛ وصال = گڏ جاڻي؛ وهي = پوي پيئي؛ پنڌ = رستي؛ ٻچار = ذڪر، چوٻڇو؛ ٽاڪن = سوُنجهيندڙ جانورن؛ شڪاري پکاٻل جانور؛ رس = پهچ، وري اَچ.

IX، ١. جر = جل، پاڻي؛ ٿر = زمين، پرٿوي، جتي ڪٿي، هر هنڌ؛ لڪ = ٽڪي وهڪري؛ ٽلوار = سر، آلاپ؛ وڻ ٽڻ = وڻن ٻوٽن؛ وائي = ڳالهه، ذڪر؛ هيڪڙي = هڪڙو، ساڳيو؛ شيءِ = وستو، هستيءَ وارا؛ سوريءَ = ڦاسيءَ؛ سزاوار = سزا جي لائق؛ هم = سڀئي؛ منصور = حق جي هستيءَ جو نعرو هڻندڙ؛ هزار = ڪيئي؛ چاڙهيو = ڦاهيءَ چاڙهي.

شڪل، تصوير؛ ملڪ الموت = موت جي فرشتي.

VIII، ١٦. منجهه = ۾؛ وجود = اندر؛ ڪڇي = پيٽي ڦري؛ سڄي = پوري حقيقت يا خبر.

VIII، ١٧. ٻر = سگهه، زور؛ ٻر = توفيق، طاقت، ٻل؛ ور = اچ، ٻيهر؛ مڙهن = ڦري، لهيٽ ۾.

VIII، ١٨. ويرون = لهرون؛ واڪي = ذڪر، ڳالهه، لنوار؛ لال = لعل يا لاڙيءَ جهڙي سهڻي؛ ڪيرائي = ٻوڙائي، پاتال ۾ پيهائي، درياه ۾ ٻوڙهائي.

VIII، ١٩. سو = اهو؛ سٽ = ٻڌ؛ هنئين سين = اندر سان همدائيندي؛ فائق = ڏٺي، اوچي لي اوڇا ٻگونس؛ موجون = لهرون.

VIII، ٢٠. ڪو = اهڙو؛ ورتو = لڳو؛ واءُ = طوفان؛ اڳي = هن کان اڳ؛ ڏڙاءُ = همدان، ڪمديءَ تان؛ انڌاهيائي = اونده ۾ پٽ؛ اڪران = تري وينديءَ هيس.

VIII، ٢١. هٿندي = هلائيندي؛ ٽڪر = ٽڪجي پيا؛ هيڙي = من، اندر؛ حجون = اميدون، آسرا؛ اک = نظر، نرمي؛ موجون = لهرون؛ ورهون = وري يا ويڙهي ويهون؛ مٿ = مٿان، چوڌرد؛ نيم = نيڻي وهو، ڪٽي ويو، کسي ويو؛ قوس = سگهه، طاقت؛ ٻر = اچ، اچي مل، گڏج.

VIII، ٢٢. سڄاڻ = سڄاڻ، ساڃين، سمجهو؛ اجاڻ = اڻڄاڻو، مورکي؛ ويسرو؛ ٻر = وري اچ، موٽ.

VIII، ٢٣. پيراه = اوجهڙ، بيراه؛ پلا = مدد ڏيندڙ،

IX، ٧. قيامَ = قيامت جي ڏينهن؛ مڙن = ملن؛ گڏ جن، جو ڪافي دُور آهي؛ ڪر = جڏ؛ اوڏا = ويجهو؛ سڄڻ = سڄهن، پڌجن؛ وصال = گڏجاڻيءَ جون.

IX، ٨. ڪ = ڪيئن؛ ڄاڻان = سمجهان؛ جر = پاڻي؛ جوکو = نقصان، خطرو؛ قضا = مرضي؛ ڪريم = مالڪ، ڌڻي؛ ڪنڌ ڪير = ورُ وجهو، پٺتي هٽبو؛ لکئي = قسمت؛ اوليس = ڏڪجي آيس؛ اوِل = درياه جي اوڙاه.

IX، ٩. ڪاڻ = ڪاڻي جي ڪلڪ، دنيوي قلم؛ اَنگ = اکر، قسمت جو فيصلو؛ رسي = پهچي سگهي؛ بانهن = وس؛ قضا = تقدير.

IX، ١٠. تڙن = تڙ يا ڪناري تان درياه تري وڃڻ؛ طعنا = مهڻا؛ سهنگا = سستا، جام، سولا؛ ديوانا = مست؛ سرڙ = بڌ، حقيقت = سچي ڳالهه.

IX، ١١. تران = درياه تري وڃان ٿي؛ لءِ = جي ڪري؛ وهه = پاڻيءَ جو تکو اُڇل وهڪرو؛ آر = ڪن، چوه مان چڪر ۾ ڦرندڙ پاڻي؛ قلم = قسمت، وڌاتا جي اَنگ؛ ڪاني = اکر، فيصلي؛ اوليس = وڌيس؛ اوِل = اونهي پاڻيءَ.

IX، ١٢. مران = مري ويندس؛ وران = رستي يا اُڏ تان واپس موٽان، وَهه = وهڪرو، پاڻيءَ جي تک؛ وڙو = ڏڙو، ڏوراوڙو؛ هوتن = پرين، محبوب، ميهار؛ گهور = وڇار، ٻوڙ؛ گهڻا = جهجها، اَڪيچار؛ پسيو = ڏسي؛

IX، ٢. سِيت = سڀ هنڌ؛ هوس = آهي؛ حضور = حاضر آهي؛ مڙيو = مڙيوئي، ڪل ئي؛ ڪهي = سزا ڏيئي.

IX، ٣. لڪ = وڇڙ؛ لباس = روپ؛ عميق = اونهو، درياه، ڏٺي؛ واري = لاهي، وساري؛ وماس = ويچار، خيال، سوچ، ڳولا؛ نهايت = حد، پيٽي؛ ڪوءِ = ڪوهي چڱو، نابود ڪري چڏ، ميساري ڇڏ؛ آڙن = سلامتيءَ وارن هنڌن؛ تلاس = تلاش، ڳولا، جاچ؛ لالن = لالڻ، محبوب؛ لڳم = ويجهو، پرم.

IX، ٤. سينگار = هار سينگار جو سهٽيءَ ميهار وٽ وڃڻ ويل ڪري ويندي هئي.

IX، ٥. چونم = جي ميهار چوي؛ هڪار = هڪ دفعو، ڪڏهن به؛ ونءُ = وڃ؛ دونهين = هنڌ، ماڳ؛ دوس = دوست، ميهار؛ گهاريان = گذاريان؛ جمار = حياتي؛ پاند پٽا = پوتيون، گهر ۾ پائڻ جا ڪپڙا؛ بيهار = وري، ٻئي دفعي، ٻيهر؛ لڳين = لڳن، جسم؛ لائيان = پايان.

IX، ٦. وري = موٽي؛ رءِ = بنا؛ چڻي = چوڻ جي؛ ماڳهين = مورڳو؛ صورت = شڪل؛ سنهن = سونهن؛ چت = دل، پيار، سڪ؛ ڇري = موهت، حيران؛ وصالان = گڏجاڻيءَ کان؛ فراق = جدائي؛ سڄي = پڌ جي ٿي، لڳي ٿي؛ ڳري = وزن-دار، وٽندڙ؛ نيلاهين = نيهن ڪري ٿي؛ ڳنيو = ڪنيو.

IX، ڪين = ڪڇھ؛ تار = ٽوڙ ۾ واھڙ ڪر؛ سگھہ =
مدد ڪر؛ آڏو = سامھون؛ ڏيج = ڏاج، وجھج؛ لڳہ =
آنڪ، رنب ڪ؛ ولھا = پيارا، پرين، محبوب، پيتار؛
هيڪلي = اڪيلي، نماڻي.

IX، ٢٠. سڪندين = سڪايلين؛ لاھ = پوري ڪر؛
وڇوڙنا = وڇڙيل؛ ميڙ = گڏاء، ميلاپ ڪراء؛ ايڏي =
ايتري؛ جڳاء = ٿي سگھي ٿي، آھي؛ طالبو = چاھيندڙ،
سڪ رکندڙ، اڪير پريو؛ مهر = ٻاجھہ؛ پاء = ڪر؛ ميڙائي =
ميلاپ، وصال، گڏجاڻي؛ ڪانگ = ڪانءُ؛ پوندو =
سنيھو ڏيندو، سڏ ڏيندو، خبر آڻيندو.

IX، ٢١. ڏيہ = ڏينھن، گھڙو وقت؛ ڪہ = ڪيئن؛
ڪھڙا = لڳندا، نظر يا ڏسڻ ايندا؛ نيڻ = اکيون؛ نيہ =
پريم، پيار، سڪ، اڪير.

IX، ٢٢. ولن = ولين؛ جنء = وانگر؛ گندر = غم،
وڇوڙي جا درد.

IX ٢٣. سهسين = ڪيترائي، جھجھا؛ سج = سج؛
الھي = لھي ويا؛ واجھائيندي = واٽ ڏسندي، تڪيندي؛
وٿام = گذري ويا اٿم؛ ساعت = لحظو، پلڪ، ٿوري دير.

IX، ٢٤. گھر = ڏم جو مڪان يا گھر؛ ور = پيتار، ڏم؛
وٿ = شيء يا چيز؛ آھم = اٿم؛ من = ويچار؛ اوسيڙي =
خيال، فڪر، اوني؛ سنجھي = سويلي؛ سنگار = تياري؛
پار = ماڳ، ڪنارو؛ پسان = ڏسان، اچي پھچان؛ مان =
شال؛ پر = نموني؛ ڪھر = مان ڪنھن.

ڏوهه = گناهه، ڏورايا؛ ڏران = ڊڄان؛ وران = واپس اچان؛ وچان = وچ يا اڌ مان؛ ڪنڌيءَ = ٻهراڻين ڪناري؛ ڪارڻي = مددگار، ميهار.

IX، ۱۳. سنڌو = حد؛ سور = درد؛ عدد = ڳاڻاپو، ڪٿ؛ ٻچاٽي = حد، انت؛ لهي = ڄاڻي، خبر اٿس.

IX؛ ۱۴. سٽي = ٻڌي؛ ساٽي = گڏ، لڙهه لڳي، ويجهو، پيڙي؛ مهدا = ويجهڙو، اوڏي، اوريان.

IX، ۱۵. تار = ترڻ ۾ واهر ڪر؛ رهيو = حاضر؛ روح = اندر؛ اکنئا = اکين اڳيان، نظر؛ ٻار = ٻاهر؛ ٻار = پاسو، هنڌ، مڪان، ماڳ؛ وره = ورهيه، ڳچ وقت؛ واجهائيندي = ڏسندي، چاهيندي.

IX ۱۶. ڪهي = چير وجهي، وڍي؛ ڪوري = دانهن پريو درد جاڳائي؛ چوري = سوري؛ نير = زنجير؛ ڏابو = جيرو.

IX ۱۷. اجهل = ڏابي، بيحد؛ ٻرڪڻو = پڙڪيو؛ ڪوري = نهائين؛ ڪانئي = لهسيل، جليل؛ ڪل = چمڙي؛ سيراهي = ٽنگ يا سوراخ ڪرڻ جو اوزار؛ سل = سوراخ، ٽنگ.

IX، ۱۸. اجهاڳر = ڪٿ کان ٻاهر، تمام گهڻي؛ منجهين = اندر ۾؛ پريا = پرڻي وڃا، ٽمتار ٿيا؛ ماڳ = جايون، ڪنڌون پاسا، سڀ هنڌ؛ پلٽيا = پلٽجي پيا، اٿلي پيا، وهي چڙيا؛ پاريون = وڏو وهڪرو، پالوٽ.

اَبيات ١. ساهڙ = سپرين، ميهار؛ ڏاران = کان سواءِ؛ اَڏونئي = اَڻ ڏوٺل، ناپاڪ، اَڻسوڌيل، اَپوتر؛ ڪنڌيون = مينهون؛ تنين = اُنجي.

اَ، ٢. نسوري = بلڪل؛ نجاست = غليظائي، ڪمي، اَپوترتا؛ ناه ڪري = نابود ڪري، لاهي؛ اُنين = هن، ميهار؛ اوطاق = ماڳ، گهر؛ ڪيهر پياڪ = ڪير ورتائيندڙ، ميهار.

اَ، ٣. جنبي = ميري؛ هن = ڌم واري؛ مُور = هرگز، اَصل؛ ڌوءِ = ڌوئي صاف ڪري؛ هوءِ = هجي؛ ڪر = جڙ؛ نوڏي = لاڏي، سهٽي؛ تڙ = سنان.

اَ، ٤. جهڪي = ڏڪي، ڪمزور، نبل، هيٺي؛ لپ = ٺونس؛ هيٺيءَ = نبل؛ حال = هڙڻ ڪري؛ جڏي = محتاج؛ رءِ = کانسواءِ؛ جمال = روشني، حسن؛ اَڳهي = بيمار؛ آهون = دانهون، واڪا.

اَ، ٥. آزار = تڪليف؛ ڏکندو = اَگهائيندي؛ هندي؛ صحت = سگهائي؛ سنگهار = دوست، ميهار؛ ديدار = ڏڪ جاٽي؛ سگهيائي = جلد، هڪدم، تڪڙ؛ سگهي = چڱي ڀلي.

اَ، ٦. دم = زور، چؤهو، ڦوهڪيل.

اَ، ٧. ڪاٽياري = غرض واريون؛ گهوريو = قربان ڪريان.

اَ، ٨. ڏيهاڙي = ڏهاڙي، هر روز؛ ڏمر = ڪاوڙ؛ پرين = اي پيارا، محبوب، پلين = روڪين.

وائي: ڏرنج = ڏنج؛ هوشيار = سڄاڻ؛ ترڪڻ = ڇڪڻ، کسڪڻ؛ تڙ = درياهه ۾؛ تان ڪين = ننهن ڪري؛ ڏٺي = ڏٺڙي، نمي؛ ڏيار = ڏس، جاچ ڪر؛ آڏيءَ = اڏ ۾، اڏ رات جو؛ ڪوپو = ڪڏ؛ ڇڪيندين = ڇڪڻ وارا هنڌ؛ سي = اهي؛ آڪڙنديون = ٿاٻڙ ٿيون، ٿاٻا کائينديون؛ ڪپار = ڪاپار، ننڍي، مغز ۾، همت ۾؛ سو = پڪو؛ ملاحن = ميربحرن، ڄاڻو آزمودگار ناکئن؛ تڙ = درياهه؛ اَڻانگا = ڏکيا؛ تار = وهڪرا؛ هوت = محبوب، ميهار؛ هلنديون = هلڻ واريون؛ ڪنئو = ڪامياب ٿيون؛ وهڻ = وڃي رهڻ، ترسڻ؛ منڊ = اي موڳي مائي؛ وسار = وساري ڇڏ، ڇڏي ڏي، ڪنارو ڪر؛ ڪه = ڪڏ بوءِ؛ آتڻ = گهر؛ ٻن = ڪه؛ جيڏيون = ساهيڙيون؛ ڏيراٽيون = ڏيرن جون زالون؛ ڏاڻ = ڏک ڏسڻ؛ ٻڪو = ٻختو؛ واڻڙن = واڻهڙن، پانڌيڙن؛ ٻنيءَ = اصل؛ ڪيم = نه؛ ٻچار = ڳالهه، ذڪر؛ پنڌ پيڻ = ٿيندي پنءَ؛ مه = ساموهون؛ ڏيه = وقت، ڏينهن؛ م = نه؛ ڏهار = گذار، وڃي وڃاءِ؛ ٻچل = ڇوهي وارو؛ آڏو = اٽو، اڻانگو؛ ٻار = وهڪرو؛ لڙ = لڙاٽيل، ڇڪڻ وارو پاڻي يا درياهه؛ آڌار = مدد سان؛ پاند = پلوءُ، آسرو؛ ٻري = ٻرين، محبوب، ميهار؛ ٻهين = ٻيهي يا ٻڌي وڃين؛ ٻاٽار = درياهه جو تڙ يا ٻيٽ، ساهڙ = ميهار؛ ٿندوءِ = توکي ٿيندو؛ توڏي = اي سهڻي.

نکين = نکي؛ ڏاڏاڻا = ڏاڏاڻن وٽان؛ جي ٻارا = وٽ؛
وڏائي = جهجها، وڙ = ڀلايون، مهربانيون، ٿورا.

وائي ١. لٽي = ڇڪي؛ نيٽين = اکين دوارن؛ نيهڙو = نينهن، عشق؛ ونڙا = ويا؛ عالم = ساري انسان ذات؛ ڏيئي جن = ڏيئي مثل؛ ساري = ياد ڪري؛ ره = وات؛ ڀر = تي؛ دامن = پلئه، پلاند؛ تيڏي = تنهنجو؛ چنگل = هٿ؛ ميڏا = منهنجو؛ روز قيامت = قيامت جو ڏينهن، آخر وارو ڏينهن، آخرين فيصلي وارو ڏينهن؛ اساڏا = اسانجو؛ حضرت ميران = پيران پير دستگير، حضرت محي الدين عبدالقادر جيلاني؛ ڪل = سيني؛ دي = جي؛ آس = مرادون، گهرون؛ پجائين = پوريون ڪرين.

وائي ٢. عنايت = نوازش؛ نوازيين = پيائين، پرين، خوش ڪرين؛ نماڻا = غريب، مسڪين؛ ڪريين = ڏڪ لڳائين؛ اگهه ڀر = پهرين؛ ڪوتائيين = پرط لاء سڏائين تو؛ ڪاٺا = ڪاٺ وارا، معذور.

وائي ٣. نهين = ناهي؛ ميڏي = منهنجي؛ وس = همت ڀر؛ ماندي = وياڪل؛ ٻاب = لاء؛ ٻس = مانث؛ ڪس = پسند، آئري؛ دسي = ماري؛ درد = فراق؛ وڇوڙو؛ مهين = منهنجو؛ دس = ڪيراء، ختم ڪر، ڪٽ.

وائي ٤. لڙڪي = الڙ ڇوڪر؛ لنهه = عشق؛ راند = ڀورلي ڳالهه؛ پانيانيين = سمجهيانيين؛ راز = عشق جي

آ. ۹. ورچي = ڪِٽي؛ پن = درياه جو ٽُڙو، پاتال؛ سڪندي = ياد ڪندي.

آ. ۱۰. وسائند = مات ڪري، آرام ڪري؛ لهرن پاند = لهرن پٺاري، لهرن مٿان، لهرن تي؛ ميائي = مري وڃي؛ ڏي = ڏانهن ويندي.

آ. ۱۱. وَر = واه جي، مبارڪ؛ اُنداهي = پاٽ ڪاري، اونداهي؛ ڪُوءِ = ڪُڏ پوي، ڪا نه کپي؛ چانڊوٺي = چانڊوڪي، روشني؛ چانڊا = چنڊ جي؛ اوري = ويجهو، ڪان اڳيئر.

آ. ۱۲. پيچ = گهڙي، چاهه؛ پرڀات = صبوح؛ وانءُ = وڃ؛ ڏنياري = چٽي روشني، ڪلي روشنيءَ ۾؛ ڏيهه ڪي = ڏينهن جو.

آ. ۱۳. سائر = اونهي درياه؛ ڍوري = نهر؛ ڍنڍ = ٽُوادَڙي تلاءُ؛ اُڪنڊ = سڪ، اُڪير.

آ. ۱۴. سڪيءَ = زمين؛ پنو = پٽهو، وچي مليس؛ ڪچ = ڪچو؛ تار = قُوه درياه.

آ. ۱۵. سانوڻ = سانوڻ جي مند مهل، لکين؛ ٿر = وارياسو ميدان؛ واري = واريءَ جا اُکيچار ڪٽا يا داڙا؛ ٿر وار = بدن جا وار ۽ سوراخ؛ اِنهائي = اِنهن ڪان؛ اُپار = وڌيڪ ڳَٽڙ ڪان ٻاهر، اُڪمق؛ پِري = محبوب، ميهار؛ پسال = مهرباني ون، ٿورا.

آ. ۱۶. ناناٽڪا = ناناڻن وٽان؛ ڪٿو = حاصل ڪيو؛

ڳجھارت؛ الوھيت = ذاتيءَ جي ھستي؛ أماڻو = اڻڄاڻو، گمراه، بي خبر؛ صباح = سڀاڻي، قيامت جي ڏينھن؛ شمار = ڳاڻاٽي؛ ليکيان = ليکي يا اھميت؛ اَڄ = ھينئر، ھتي؛ لائق = چڱو ڀلو آھي، ڪم جو ڪرنھي؛ ڪاڻ = گھرج، ضرورت؛ ڪريم = ڏياوان ذاتي؛ تيس نمرودي نالو = نمرود ظالم ۽ ٻڇڙي حاڪم سان صحبت تيس، نمرود جھڙو شيطان بڻيو آھي.

وائي ۵ رھاڻي = پسند پيئي.

وائي ٦. پنيون = پوريون ٿيون؛ ڪوڏ = خوشي؛ سڄي = پڌ جي؛ سيباء = آباڻي يا وڻندڙ لڳي؛ حمد = واکاڻ، ساراه؛ لالن = لاڪ، محبوب؛ وڏيون = جھجھيون، خوب؛ وڏاياء = وڏايون؛ سڄيون = سامھون بيٺل؛ ساء = صحبت يا سنگت؛ اڄ = سڪ؛ اڇيون = اڇايل؛ لوچن = ڳولين.

*
**